

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 2 florini val. austr., pentru cei ce nu suntu membrii asociatiunei.
Pentru strainatate 6 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentulu se face numai pe câte 1 anu intregu.
Se abonédia la Comitétulu asociatiunei in Sibiiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Sumariu: O excursiune botanica in Romani'a si Dobrogea (urmare). — Regin'a Romaniei si Dor'a d'Istri'a. — Darvinismulu (urmare). — Petrecerea mortului (bócetú). — Publicarea baniloru incursi la Cass'a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu dela 15 Decembre 1881 pâna astadi.

O excursiune botanica in Romani'a si Dobrogea,

de Dr. A. P. Alexi.

(Urmare).

VIII. Malvaceae D. C. Malvaceele (Nalbile).

14. Malva silvestris L.

Nalba de padure s. selbatica.

R. fusiformu-ramificata. T. culcata (preocumbenta) ascendenta s. erecta, ramificata, imprastiatu-pilósa, (sparsu-pilósa) precumu este intréga plant'a. F. petiolate, renichiforme s. cordatu-suborbiculare; 5—7 slabu-lobate s. superiórele palmatu-5—7-fidate, lobii neegalu-crenati. Fl. cumulate câte 2—6 in axilarele foiloru. *Pedunculii erecti si pe timpulu maturitatii fructului.* Corol'a 5-petala. Calicele 5-fidatu. Involucrulu calicelui 3 foliatu. F. dela involucrulu calicelui oblonge. *Petalele de 3—4 ori mai lungi decâtu calicele, profundu emarginate la unghitia desu-barbate. Carpelele foveaturugóse. glabre.*

T. 0.5 pâna 1 metru. Fl. purpurie deschise si fórté mari.

XVI. 4. ☉ Iuliu—Augustu.

Pe rituri, lângá drumuri, siantiuri.

Leg. *Faurei*.

(Rchb. ic. f. 4840; Bmgt. 1436; Sch. En. pl. n. 760; F. En. pl. n. 658; Kan. Pl. R. n. 356; Ad. et Cor. n. 424).

Nota. Acésta planta este fórté respandita cá si *M. vulgaris Fr.*, cu deosebire in Greci'a unde cresce selbatica pe tóte pasciunile si in tóte gradinile.

Inca in timpurile cele vechi se folosiá cá un'a din cele mai placute plante culinarie apoi se folosiá in medicina la bóle interne si esterne. Mediciloru elini erá cunoscuta sub numirea de *μαλάχη* (dela *μελάσσω*). Plutarchu si Luculu spunu cumcá acésta nalba serviá de comunu cá

alimentu ómeniloru celoru seraci. Dara folosulu ei este astadi introdusu in medicina. *Flores et herbae Malvae* sunt destulu de cunoscute in medicina si se prescriu cu deosebire la prepararea gargarismeloru la bóle de grumadiu, la scalde etc. Se mai folosesce si cá alimentu la animalele rumegatórie.

15. Althaea officinalis L.

Altea oficinala, vulg. Nalba alba.

R. la inceputu fusiformu-ramificata mai târdiu formédia o rizoma grósa orisontala, cilindrica. *T. erecta simpla s. ramificata, móle-tomentósa precumu este intrég'a plant'a.* F. petiolate, inferiórele cordatu-suborbiculare, slabu 5-lobate, celelalte ovate s. ovatu-oblonge, deformu-3-lobate; lobii neegalu-crenati s. duplu-crenati, Ped. axilari, *mai adese ori ramificati si pluriflori mai scurti decâtu foile, formandu unu racemu compusu, foliatu s. la virfulu tulpinei golu (nudu).*

Calicele 5-fidatu. Involucrulu calicelui 9-fidatu cu lacinie lanceolate, acuminate. Corol'a 5-petala. Carpelele numeróse, monosperme, nedehiscente.

T. 80—170 cm. F. verdi, moi, albe s. pubescente.

XVI. 4. ☽ Iuliu—Augustu.

Prin pasciuni, siantiuri, garduri, drumuri.

Leg. *Megidie lângá drumulu de feru si lacuri.*

(Rchb. ic. f. 4849; Bmgt. 1430; Sch. En. Pl. n. 750; F. Fl. Tr. n. 661; Kan. Pl. Rom. n. 351; Ad. et Cor. n. 420).

16. Lavatera thuringiaca L.

Lavatera thuringiaca.

R. fusiformu-ramificata. T. erecta, ramificata, ierbacee de desuptu hirsuta, désupr'a tomentosa precumu sunt si petiolele, pedunculii si calicele. F. petiolate, slabu 5-lobate, pe dosu tomentóse, pe fačia pubescente s. subglabre, superiórele 3-lobate cu lobi neegali-serati. Fl. pedunculate, solitare in axilarele foiloru, la virfulu ramiloru confluyente in unu racemu scurtu s. in unu corymbu. Calicele 5-fidatu. Involucrulu calicelui 3-fidatu cu lacinie

suborbiculare, scurtu-acuminate. Corol'a 5-petala; Petalele de 3 ori mai lungi decâtu calicele, profundu-emarginate s. duplulobate.

Carpelele numeroze, monosperme, nedehiscente. T. 50—100 cm. F. pe dosu glaucosa. Fl. forte mari, palidu-rosii.

XVI. 4. 4 Iuliu—Augustu.

Pre locuri uscate, langa drumuri, marginea padurilor.

Leg. *Buzeu, Macinu.*

Este forte cautata de albine.

Syn. *Olbia thuringiaca* Medic. v. F. Fl. Tr. n. 666. (Rechb. ic. f. 4854; Bmgt 1438; Sch. En. Pl. 748; Kan. Pl. Rom. n. 354; Ad. et. Cor. n. 422).

17. Hibiscus Trionum L.

Zamositia besicosa.

R. fusiforma. T. procumbenta s. ascendenta, ramificata, hispida precumu e plant'a intréga. Foile petiolate, inferioarele cordatu-orbiculare; puçinu 5-lobate, superioarele 3—5-fidate; laciniile oblonge, duru s. pinnatifidatu-dentiate. Pedunculii axilari, uniflori, asemenea de lungi s. mai scurti decâtu foile. Involucrul calicelui ierbaceu impartitu in 12 foi lineare. Calicele 5-sepalicu, cuticularu semi-5-fidatu, umflatu, venosu, 20-striatu. Corol'a 5-petala. Staminii monodelfici. Stili 5. Capsulele 5-lobate, 5-locularie; Loculele despartite la midilocu prin parete, cu un'a séu mai multe semintie. Tulpin'a 20—70 ctm. Florile mari, palidu-sulfurii. Infloresce numai la lumin'a sórelui câteva césuri.

XVI. 4. ☉ Iuliu—Augustu.

Prin semanaturi, pasciuni.

Leg. *Ploiesci, Buzeu, Macinu.* Amu vediutu si la Giurgiu pre langa drumuri.

Nota. Se cultivédia si prin gradini.

(Rechb. ic. 4860; Bmgt. n. 1439; Sch. En. n. 793; F. Fl. Tr. n. 667; Kan. n. 347; Add. et Corr. 416).

IX. Hypericineae D. C. Hipericineile (Posiarnitiale).

18. Hypericum perforatum L.

Posiarniti'a vulgara (vulg. Sunatóre, Sanitóre).

R. fusiformu-ramificata, multicipita, cu stoloni subterani filiformi. T. erecta s. ascendenta, ramificata subcilindricu-ancipita, nearipata, glabra precumu este intréga plant'a. Foile ovale, oblonge s. oblongu-lineale, obtuse, intregi, pellucidu-punctate. Fl. mai totudeun'a multiflore in cime paniculatu-compuse. Calicele 5-sepalicu. Sepalele lanceolate arareori eliptice, acute s. acuminate, cu margini intregi, eglandulose de 2 ori mai lungi decâtu ovariulu, Staminii 50—60. T. subfructicosa. Fl. galbina (flava).

XVII. 3. 4 Iuniu—Augustu.

Prin tufisiuri, pe câmpuri, rituri, langa drumuri in regiuni inferioare pâna montane.

Leg. *Faurei.*

(Rechb. ic. 5176; Bmgt. n. 1604; Sch. En. pl. Tr. n. 775; F. Fl. Tr. n. 673; Kan. Pl. R. n. 346; Ad et. Corr. n. 415).

19. Hypericum elegans Steph.

Posiarnitia eleganta.

R. fusiformu-ramificata, multicipita, cu stoloni filiformi, subterani. T. erecta, subancipita. F. din basa cordate lanceolate s. ovate, pe margine atropunctate, pe discu pellucidu-punctate. Sepalele lanceolate, acute, fimbriate; fimbriile mai scurte decâtu diametrulu transversalu alu sepaleloru, la apice (virfu) glandulosulate. Pet. obovate crenate, pe margini negru-glandulose. S. puncticate.

Pe coline, vii, rituri, locuri de façia.

XVII. 3. 4 Iuniu—Augustu.

Leg. *Buzeu.*

Syn. *H. Kohlianum* Spreng.

H. elegans Stev. Wild. Sp. 3. 1396; Rechb. ic. 5190. (Sch. En. pl. n. 776; F. Fl. Tr. n. 682; Kan. Pl. R. n. 343; Add. et. Corr. n. 412).

Nota. Tóte Hipericineile contienu mai multu ori mai puçinu unu sucu particulariu de colóre galbina s. rosia numitu *Hypericinu*, carele se afla cu deosebire in punctele cele pellucide, séu in glandurile succifere precumu si in glandurile negre. Partialu se afla in flori, deca se fréca printre degete, pelea capeta o colóre rosia cá sangele, ce se numesce si sangele lui Ioanu. Din flori de *H. comunu* se preparédia prin ferbere asiá numitul *Oleum hypericum*, ce mai inainte se folosía si in medicina.

In giurulu Naseudului este usitatu cá medicina poporale cu deosebire la anumite morhuri femeiesci.

*Hypericinu*lu amestecatu cu spirtu de vinu se folosese la coloritu. In unele locuri se usita la colorirea vinarsului (rachiului).

In vremi mai vechi se culegea acésta planta in nóptea St. Ioanu si se conservá cá unu midilocu sympateticu si pentru suculu celu rosiiu de unu bunu midilocu aparatoriu contr'a vrajitoriloru, strigoiloru si a tuturoru duhuriloru rele.

Fetele si acum'a mai au datina de a stórce florile acestei plante invelindu-le in o pândia si din petele cele rosii nascute din ele 'si profitiescu sórtea in viitoriu.

Cele mai multe Hipericinee se cultivédia cá flori de gradina.

X. Papilionaceae L. Papilionaceile.

20. Ononis spinosa L.

Ononida spinosa, vulg. Sudórea calului (ósulu iepurelui, Darmotiu) spinosu Br. *Sulcina spinosa. Sudórea capului. Sudórea calului. Salasitoare.* Por.

R. fusiformu-ramificata, pluricaula. T. subfructicosa, erecta s. ascendenta, neradicaula, monoserialu-vilosa, provediuta cá si calicele cu peri simplii, scurtati, glanduliferenti si mai multu ori mai puçinu conspersi (imprasciati), câte odata subglabra, ramosissima, ramii tineri cu deosebire dela ramii cei inferiori excurrenti in 1—2 spini subulati. F. impreuna cu stipolele glandulosu-perosa s. subglabre, inferioarele 3-mere, superioarele si lateralele simple. Foliiolele si foile simple lanceolate pâna ovale, obtuse, denticulatu-serate. Stipolele subovate, concrescute, denticulate. Fl. brevipetiolate, in axilare mai

multu solitare, cele dela capetele ramiloru seu ale ramureiloru formédia racemuri foliose intrerupte seu agregate. Cal. 5-sepalu, la maturitate deschisu, puşinu mai mare, egale s. mai scurtu decâtu pastaia oviforma. Sem. verucosulata.

T. 30—70 ctm. virgulata, Flórea mare.

XVI. 3. 4 Iuniu—Augustu.

Pre pasciuni, lãnga cai, pe cãmpuri.

Leg. *Megidie*, pe araturi.

Syn. *O. arvensis* β. *Lm.* Sch. En. pl. Tr. n. 885.

(Bmgt. n. 1475; F. Fr. Tr. n. 766; Br. Pr. Fl. rom. p. 105; Kan. Pl. R. n. 423; Ad. et. Corr. n. 496).

Nota. Atãtu acést'a specia cãtu si *O. arvensis* L. *O. hircina* Jacq. se folosescu cu deosebire radacin'a in farmacie. *Radix et herba Ononis* sunt destulu de cunoscuta atãtu in medicina cãtu si in veterinarie.

21. *Medicago falcata* L.

Luzerna in forma de secere—vulg. *Colbacésa in forma de secere* Br.; *Cobelcésca vulgara* Por.

R. fusiformu-ramificata, multicipita. T. procumbenta s. ascendenta, ramósa, impreuna cu dosulu foiloru pubescenta s. mai glabra. Foile 3-mere. Foliólele mucronate, cãtra virfu dentiate, dela foile inferióre oblongucuneate, dela cele superióre linealu-cuneate. Stipolele ovatu-lanceolate, subulatu-acuminate, inferiórele dentiate. *Racemulu multifloru, scurtu adese ori subcapitatu. Pedunculii mai scurti decâtu calicele, dupa deflorare erecti.*

Coroia caduce, carina obtusa. Staminii didelfici neconcrecuti cu coron'a. *Pastaia inerma, falcata s. intorsa in unu singuru ciclu, reticulatu-vinósa, pubescenta s. patentu-perósa s. glandulosu-perósa.*

T. 10—25 ctm. patentisimu-ramósa. Florea flava (galbina).

XVII. 3. 4 Iuniu—Septembre.

Pe rituri, coline, pasciune.

Leg. *Constanti'a*.

(Bmgt. n. 1597; F. Fl. Tr. n. 773; Sch. En. pl. Tr. n. 896; Br. Pr. Fl. r. pag. 103; Kan. Pl. R. n. 426; Ad. et Cor. n. 499).

Nota. Acést'a specia cá tóte speciele de *Luzerna* este fórte respandita, fórte buna si folositóre la nutritrea viteloru. De aceea in multe locuri se cultivédia cá si cerealele.

Este de insemnatu cumcã acést'a planta este transportata la noi din Oriente si astadi aclimatisata in tóta Europ'a. Mai antãiu s'a adusu din *Media* prin *Alexandru celu mare* in *Elad'a*, éra de aici la an. 1550 prin *Heraclés Lucho* la *Veneti'a*, de aci prin episcopulu *Montigli* in *statulu papalu* si in *Lombardi'a*, de unde in urma s'a respanditu in tóta Europ'a ma chiaru si in Americ'a.

Acést'a planta folositóre este persecutata câte odata de unu mare dusmanu, unu burete parasitu (*mycetes*) numitu *Rhizoctonia Medicaginis*, carele face se se usuce de multe ori gradini si livedi intregi cultivate cu *Luzerna*.

22. *Melilotus alba* Desrouss.

Sulcina alba, Trifoiu mare, P.

R. fusiforma. Tulpin'a erecta s. ascendenta, ramósa, glabra cá si intréga plant'a s. glabra in cea mai mare

parte. Foile 3-mere. Foliólele obtuse, argutu-serate, foliólele foiloru inferióre obovate s. eliptice, ale foiloru superióre oblonge s. oblongu-lanceolate. *Stipólele lanceolatu-subulate, intregi* s. cele ale foiloru inferióre 1—2 dentiate. Racemii axilari, nudi, laxi si mai in urma elongati. Pedicelele numai jumetate asiá de lungi cá calicele. *Aripele si carin'a egale de mari, inse mai scurte, decâtu vexilulu. Pastaile ovate, obtuse, mucronate, reticulatu-rugósa, pre sutur'a superióra obtusu-carinate, glabre.* Calicele 5-dentiatu. Coroia caduce. Stam. didelfici, neconcrecuti cu coroia.

T. 25—50 ctm. Flórea alba.

XVII. 3. ☉ Iuliu—Septembre.

Pre rituri, araturi, lãnga drumuri.

Leg. *Constanti'a*, la malulu Marei negre, spre nordu dela *Constanti'a*.

Syn. *M. vulgaris* Host. Fl. dan. t. 1705; Wild. En. 750. *M. bucantha* Coch ap. D. C.

Trifolium Melilotus officinalis β. *L. Trifolium album* Lois. *Melilotus Petitpierreanum* Wild. (non *Rchb.*) *M. officinalis nivea* Bmgt. 1566). *M. arguta* *Rchb.* exc. germ. p. 299).

(F. M. n. 2685; F. Fl. Tr. n. 782; Sch. En. pl. Tr. n. 909; Kan. Pl. R. n. 435; Ad. et Cor. n. 511).

23. *Melilotus officinalis* Desrouss.

Sulcina officinala vulg. *Érba de pétra.*

R. fusiforma. T. erecta, ascendenta s. procumbenta, glabra cá intréga pl. seu glabra numai in cea mai mare parte a plantei. F. trimere. Foliólele obtuse, argutu-serate; foliólele foiloru inferióre obovate s. eliptice dela foile superióre oblonge s. oblongu-lanceolate. Stipólele lanceolatu-subulate, intregi s. cele dela foile inferióre 1—2 dentiate. Racemii axilari nudi, laxi si in urma elongati. Pedicelele mai scurte decâtu calicele. *Aripele si calicele egali, inse mai scurte decâtu vexilulu. Pastaile ovate, obtuse, mucronate, transversale rugosa-plicate, la sutur'a désupr'a rotundite, obtusu-carinate glabre.*

T. 20—95 ctm. Fl. galbina. Pe timpulu in florirei are unu mirosu petrundiatoriu, in stare uscata este si mai mirositoria.

XVII. 3. ☉ Iuniu—Septembre.

Pre araturi, rituri, siantiuri, drumuri.

Leg. *Faurei*.

Syn. *M. Petitpierreana* *Rchb.* exc. germ. p. 498. Schur sert. n. 701 var. b. *Trifolium Petitpierreanum* Hayne Arz. Gew. 2, t. 33.

M. officinalis Desf. Bmgt. 1566. *M. arvensis* Wallr. *M. officinalis* var. a L.

(Sch. En. pl. Tr. n. 907; F. Fl. Tr. n. 783; Kan. Pl. R. n. 432; Ad. et Cor. n. 508).

Nota. *M. alba* cresce alta data pâna la marime de 1-5 metru, mai alesu in Americ'a, de unde s'a adusu la a. 1828, inse avendu unu mirosu de totu prea tare, nu se folosescu cá nutretiu uscatu pentru vite.

M. officinalis se afla spontanu. Are unu gustu amar. Flórea este cautata de albine.

24. *Lotus corniculatus* L.

Lotu corniculatu; vulg. *Ghisdeiu (visdeiu) comunu*. *Trifoiste cornurata*; *Trifoiste coltiurată* Por.

R. fusiformu-ramósa, multicipita. T. procumbenta s. ascendenta, ramósa, glabra impreuna cu foile si cu calicele imprastiatu (disit)-perósa s. villósa. F. 3-mere, la aparintia 2 jugatu-fidate pentru ambele stipole, equiformate cu foliólele. Foliólele lineale pàna obovate, întregi, acute si obtuse. Florile petiolate în cyme axilare, orizontalu-patente s. pendulate precumu sunt si pastaile. Pedunculii de 4—5 ori mai lungi, decâtu foile. Calicele 5-dentiatu s. 5-fidatu. *Dintii calicelui, din o basa 3-ungulara subulati mai egali, asemenea de lungi, cu tubulu înainte de eflorescintia confluenta s. connivente; aripele lanceolatu-obovate*. Corol'a caduce, carin'a subromboidala, rectu-ascendenta. Stam. didelfici neconcrecuti cu corol'a. Pastaile lineale, cilindrice, recte. Florile galbene flavescente.

XVII. 3. 4 Maiu pàna tómn'a.

Pe ríturi, pasciune, araturi.

Leg. *Megidie, Buzeu, Ploiesci*.

Syn. *L. arvensis* Schkh. t. 211.

(Bmgt. n. 1530; F. Fl. Tr. n. 824; Sch. En. pl. Tr. n. 949; Br. Pr. Fl. r. p. 96; Kan. Pl. R. n. 459; Ad. et Cor. n. 538).

Nota. Acésta planta este fòrte folositoare cá nutrementu pentru vite, de aceea se si sémina in estensiuni mari. De óra-ce este fòrte cautata de albine, se cultivédia de càtra agricultori.

25. *Coronilla varia* L.

Coronitia pestritia Br. *Coronitia varia, vulg. Samachisia, Coroniste* Por.

R. cilindrica, ramósa, repenta. T. erbacea, decumbenta s. scandenta, ramósa, impreuna cu foile glabra s. sparsu-pilósa (imprastiatu-perósa). F. pennate, glauce, mai multu 10-jugale. Foliólele oblonge s. ovate, întregi, obtuse s. emarginate. *Stipolele lanceolate, libere, sesile la basea petiolului, rapede marcescente (vesteditóre). Cimele axilare, lungu-petiolate cu 12—20 flori. Pedicelele de 3 ori mai lungi, decâtu tubulu calicelui*. Calicele 5-dentiatu, aprópe bilabiatu. Petalele brevi-unghitiate, unghiti'a egale cu calicele. Pastaile 4 ungulare, 3—12 articulate, moniliforme, la geniculi munitu cu unu inelu prominentu, arenatu-patente.

T. 30—90 ctm. Fl. albe s. rosee, de regula vexilulu rosiu, aripele si carin'a albe.

XVII. 3. 4 Iuniu—Septembre.

Pe ríturi, coline, araturi, drumuri, dumeturi.

Leg. *Buzeu, Ploiesci, Faurei. Veditu la Giurgiu*.

(Bmgt. n. 1562; Sch. En. pl. n. 990; F. Fl. Tr. n. 863; Br. Pr. Fl. r. p. 107; Kan. Pl. R. n. 460; Ad. et Cor. n. 540).

Nota. Acésta planta apàrtiene celoru veninóse. *Willbrand* comunica in *Handbuch der Botanik* p. 236 cumcà 2 fete au muritu in urm'a sùcului ce l'au storsu dela acésta planta si l'au luat cu medicamentu contr'a friguriloru.

26. *Onobrychis sativa* Lam.

Sparceta cultivata Br. *Sparseta vulgara. Esparseta* Por.

R. fusiformu-ramósa, cespitósa, multicipita. T. ascendenta s. procumbenta, simpla, impreuna cu foile glabra s. sparsu-pubescenta. F. pinnate. Foliólele eliptice oblonge s. linealu-oblonge, întregi, obtuse s. emarginate. Fl. lungu-petiolate in racemi axilari. Racemii la inceputu condensati, ovati apoi elongati, sublineali. Aripele fòrte mici, mai mici decâtu calicele. Carin'a mai lunga decâtu vexilulu. Pastaile cu marginele anterióre carinate, cu discurile elevatu-reticulate cu marginile si discurile spinosudentiate. *Dintii jumetate asiá de lungi cá latimea carinei*. Areolele midilocii ale reticulei mai mari.

T. 20—90 ctm. Florile rosie cu vergi purpurie.

XXVII. 3. 4 Maiu—Augustu.

Pre ríturi, coline, marginea araturiloru, lãnga drumuri.

Leg. *Macinu*.

Syn. *Hedysarum Onobrychis* L. Jacq. A. t. 352. Sturm. H. 19. Fl. d. T. 2243.

(Bmgt. 1557; Sch. En. pl. n. 996; F. Fl. Tr. n. 868; Br. Pr. Fl. r. p. 106; Kan. Pl. R. n. 478; Ad. et Cor. n. 565).

Nota. Acésta planta este in privinti'a folosului, indata dupa trifoiu si luzerna, ofere unu bunu nutrementu animaleloru domestice, cu deosebire pentru acelea ce ne dau lapte, de aceea se bucura de o cultura estinsa. Ii priése bine cu deosebire pre substratu de varu si de creta. Flórea este cautata de albine.

27. *Vicia tenuifolia* Roth.

Vica subtire in foi; Mazariche.

Rhiz. cilindrica, ramósa, repenta. T. precumbenta, scandenta s. erecta, ramósa, impreuna cu foile perósa. Foile pinnate, 8—12-jugale, terminate in câte unu càrcelul simplu s. pluri-furcatu. Foliólele oblonge, lanceolate s. lineale, întregi, acute s. obtuse, nervosu-vénósa, cele infime patentu-perósa. Stipolele semihastate, întregi. *Racemii lungu-pedunculati, multiflori, condensati, axilari, mai lungi decâtu florile*. Calicele 5-dentiatu. Dintii din o basa larga deodata subulati fòrte scurti. *Lamin'a vexilului inca odata asiá de lunga cá unghiti'a*. Pastaile linealu-oblonge, glabre, pendulate. *Stipetele pastailoru mai scurte, decâtu calicele*.

T. 20—100 ctm. Florile 15—20 m/m. de colóre violaceu-cerulee, aripele mai palide s. chiaru albe. Pastaile pàna la 25 m/m. lungi si pàna la 5 m/m. late.

XVII. 3. 4 Iuniu—Augustu.

Pe marginea paduriloru, pe coline, ríturi.

Leg. *Faurei*.

Syn. *V. cracca var. tenuifolia* Spen. var. a) *angustissima* Neitr. Fl. v. Wien si Fl. Niederöst. pag 959.

(Bmgt. n. 1515; Sch. En. 1002; F. Fl. Tr. n. 880; Kan. Ad. et Cor. n. 592).

28. *Lathyrus tuberosus* L.

Latiru tuberósu, vulg. Linte tuberóse, vulg. Linte de rítu Por.; *Mazariche guliósa* Br.

Rhiz. cilindrica, ramósa, repenta, munita cu tubere oblonge séu subrotunde. T. procumbenta séu scandenta simpla séu ramósa, 4 unglulara, cá si petiolele nearipata, glabra cá intréga pl. F. unijugatu-pinnate, terminate in unu càrcelul simplu s. plurificatu. Foliiolele ovale s. oblongu-ovate intregi obtuse s. acute. Stipolele semisagitate, intregi. Pedunculii axilari, racemosi, 2-pluriflori, mai lungi decâtu foile. Calicele 5-fidatu s. 5-dentiatu. Dintii superiori scurți, 3-ungulari. Pastaile lineali, oblonge, glabre reticulatu-vénósa. Sem. subnodósa.

T. 35—100 cmt. Fl. purpurie.

XVII. 3. 4 Iuniu—Augustu.

Pe araturi, vii, ríturi, prin vii.

Leg. *Faurei*, *Ploiesti*.

(Bmgt. 1495; Fl. dan. t. 1463; Sch. En. pl. n. 1056; F. Fl. Tr. n. 904; Br. Pr. Fl. r. p. 83; Kan. Pl. R. n. 488; Ad. et Cor. n. 573).

Nota. Agricultorii numera acésta planta intre cele nefolositórie (buruiene) si cérca se o stirpésca din araturile lor. Tuberele le sapa si manca porcii. Unele popóra precumu Tatarii se servescu de aceste tubere pentru a pregáti mancarı plăcute. Pregatirea se face in multe moduri cá si din tuberele baraboiloru (cartofiloru).

In Germani'a se folosescu aceste tubere la ingrasiarea de porci, pentrucá sunt fórte avute in amilu. Florile sunt cautate de albine.

(Va urmá).

Regin'a Romaniei si Dor'a d'Istri'a.

Reproducemu cu o deosebita placere urmatoriulu articulu din „La missione della Dona.“ Elu a esitu din pén'a d-nei *Id'a Melisurgo Vegezzi-Ruscalla*, fiic'a consulului Romaniei dela Torino (Italia).

Romani'a, care d'abiá de càtu-va timpu a scuturatu jugulu strainu, dupa-ce a lasatu atáti'a fii ai sei pe càmpiile Bulgariei luptandu vitejesce in contr'a turciloru, dupa ce a atrasu admiratiunea Europei intregi prin luptele din pregiurulu Plevnei; acumu, incetandu resboiulu, remanendu libera si independenta si proclamandu-se regatu, cauta glori'a in campii industriei si comerciului si in luptele roditóre ale sciintiei. Se observa o repede inaintare a artelor frumóse; literatur'a mai cu séma infloresce si se afla intr'unu periodu de mare desvoltare. Acést'a pentru cá Regin'a Romaniei, care e o invetiata cultivatóre a artelor si literaturiei, protege pe literati si Ea insasi 'si-a luat sarcin'a de a face cunoscuta literatur'a romana in afara. Ascunsa de altmintrelea sub modestulu pseudo-nimu de *Carmen Sylva*, a publicatu unu volumu din poesiile celoru mai de capetenie scriitori romani pe cari Ea 'i-a tradusu cu elegántia in nemtiesce, volumu care a fostu primitu fórte bine de teribili critici din Lipsca si Berlin. Tient'a Reginei e fara indoiéla marétia si nobila, cu totulu demna de Ea, care iubesc atátu de multu a dou'a sa tíera.

Pe dreptu cuventu Romanii se lauda cu Regin'a loru, care e indiestrata cu unu mare geniu, de o energie nu comuna si in sfersitu cu unu alesu feliu de a simtí si de a cugetá. Afara de aceste calitati toti 'si aducu aminte de ceea ce facu Ea in timpulu resboiului dela 1877—78, in care se arata pe atátu de mare patriota, pe càtu de buna si caritabila. E destulu se amintimu cá se aflá acolo unde ranitii cereau ingrigire, in spitaluri, in ambulantie si chiaru pe campulu de batae. Infintia cu chel-tuiel'a Sa mai multe spitale provisorii si ajutá pe aperatorii tieiei cu o iubire de mama. Entusiasmulu pe care 'lu desteptá acésta nobila si generósa purtare a Sa fu atátu de mare, in càtu poporulu, nemultiamindu-se de a'i arata simtiemintele sale cu urari continue, o numí *Mum'a ranitiloru*, titlu care contine cea mai frumósa lauda ce se póte face Reginei.

Elisabet'a a Romaniei e de o activitate minunata. Ea se ocupa de literatura, de pictura si de musica, si cu tóte acestea nu uita pe copiii seraci protegiati de Dens'a si nici chiaru plictisitoriulu ceremonialu de curte. Si cá si cumu acestea n'aru fi de ajunsu, Ea face studiile cele mai serióse asupr'a eticeii sociale si asupr'a economiei politice, ba a si avutu satisfactiunea de a obtiené dela guvernulu cá administratiunile publice, cumu buna-óra armat'a, spitalurile si celelalte sè'si procure numai pandie tiesute de tierance. Astufeliu a isbutitu se scótia din miserie clasele serace ale tieraniloru si ale lucratoriloru, cautandu in ori ce modu se aline durerile pe cari le indura partile mai puçinu civilizate ale Romaniei.

Dar', lasandu la o parte cá e regina si judecandu-O fara pasiune cá literata, nu putemu face mai puçinu de càtu se laudamu sinceru pe Elisavet'a a Romaniei, fie pentru intins'a si adenc'a invetiatura care se vede in poesiile sale, fie pentru dulceati'a si simplitatea stilului si pentru delicateti'a cugetariloru, càtu si pentru originalitatea si singularitatea ideiloru cari mai multu se ridica in cea mai de curendu publicatiune a unei poeme filosofice *Iehov'a séu vechi'a legenda a Ovreiului ratacitoriu*, unde 'si arata tóta puterea geniului Seu, pentru cá acésta nona lucrare e in geniulu lui *Faust* alu nemuritoriulu Goethe. Acumu dens'a are de gandu se tiparésca *Linistea mea*, care va vedé lumin'a la Berlinu.

Cu alte cuvinte, Regin'a Romaniei e o femeia de unu geniu exceptionalu, care va face epoca in istori'a literaturiei romanesci si a celei germane.

Nu mai puçinu ilustra de càtu Ea mai e si o alta femeia, princes'a Elen'a Ghic'a, *Dor'a d'Istri'a*, sub care nume e in deobste cunoscuta si care de multi e crediuta dalmata séu albanesa; dar', din contra ea e romanca, fiindu nascuta in Bucuresci dintr'o familia a vechiei nobilimi romanesci. *Dor'a d'Istri'a* e o femeia *superióra*, prin profunditatea geniului multor'a din barbatii de sciintia. Ea cunósce mai multe limbi: frantiodiésca, englediésca, nemtiésca, italianésca, grecésca moderna si cea vechia, albanesa si sanscrita; membra a Academiei de litere si sciintie din Athen'a si a altoru multe societati sciintifice si literarie, facu studii fórte erudite asupr'a cantecelor

poporale albanese si romanesci, asupr'a a grele cestiuini de etica sociala, si publicã trei studii adenci asupr'a conditiunei femeiei: *Les femmes en Asie*, *Les femmes en Occident* si *Les femmes en Orient*; publicã doue studii asupr'a lui Marco Polo si Giovanni del Piano Carpino si doue altele, despre Rãmãyana si Mahãbhãrata; tipari apoi unu mare numeru de articole, opuscule, scriitori si memorii, de cari diariete si revistele tuturoru natiuniloru se grabescu de a le reproduce.

Afara de acestea, *Dor'a d'Istri'a* e fõrte invetiata in archeologia. Dens'a e, cu alte cuvinte, o adeverata femeia de sciintia, nu 'i lipsesce unu spiritiu finu de observatiune, judecata drẽpta, vointia de feru si farmecu in scriere, tõte calitatile cari se intrunescu pentru a face dintr'ens'a o femeia mai multu singulara de cãtu rara.

Romanii potu fi mandrii cu aceste doue femei, distinsẽ literate, cari amendoue cu puterea geniului loru marescu renumele Romaniei. Ei nu potu uitã de Regin'a Elisavet'a, pentru cã Dens'a, de sí germana, iubescu din inima tiér'a Sa de adoptiune si nici nu voru putẽ se nu'si aduca aminte de *Dor'a d'Istri'a* care, de sí cosmopolita, e concetatiún'a loru, si meritele ei peregrine onorãdia tiér'a in care s'a nascutu.

Noi putemu asigurã, cã aceste doue individualitati asiã de mari, aceste doue nume atãtu de stralucite, sunt si voru remanẽ totu-dẽun'a sapate alaturi cu alu lui Bolintinẽnu, V. Alexandri, I. Eliade Radulescu, A. Hurmuzachi, Aug. Treb. Laurianu si altii, in mintea ori-cãrui romanu si in acelor'a cari profesãdia cultulu arteloru frumõse si alu literiloru.

Elisavet'a a Romaniei si *Dor'a d'Istri'a* sunt acumu nume faimõse in lumea intrẽga, si noi italienii nu putemu decãtu se ne bucuramu din inima de aceste doue mari figuri de femeia, cari ilustrãdia celu mai frumosu periodu alu renascerei fratiloru nostrii romani.

(Dupa „Natiunea“ Nr. 4).

Darwinismulu.

(Continuare dela Nr. 14.)

Insemnatatea legei Huxleyane de care amu vorbitu mai susu, dedusa din cele mai esacte rezultate ale anatomiei comparative, ne arata fãra cea mai mica indoiala, cã diferentele corporali in organizatiunea omului si a aceloru mai bine organizate maimutie cunoscute pãna acum'a, sunt *cu multu mai neinsemnate*, decãtu corespundietõrea diferentia in organizatiunea *moimeloru mai superiori*, si a *moimeloru mai inferiori*. Intrebãndu inca si *Ontogeni'a*, aflãmu, cã embrionii moimeloru antropoide si ai õmeniloru *consuna* la olalta unu timpu indelungatu cu multu mai tare decãtu embrionii moimeloru superiori, cu cei inferiori; si cã intre moimitiile superioare ori asiã numitii *primati* Gorill'a, Schimpans'a, Orangutanulu si Gibonulu si intre omu in structur'a corpului loru — in scheletu — se afla mai puçina diferentia,

decãtu intre aceste Simii superioare si cele inferioare: de ex. Macaco, — Pavianulu etc. *Omulu dara dupa tõta organizatiunea si dupa originea sa este o genuina catarhina Simia si elu este productulu lumiei stravechiã din o forma catarhina necunoscuta, care a disparutu cu totulu, adeca o simia cu nasulu ridicatu.*

Asemenandu naturalistii anatomia comparativa a Simieloru cu aceea a omului, cu cea mai mare diligentia si esactitate, din trẽpta in trẽpta, in organizatiunea Simieloru pãna la pur'a formare a omului, in cestiuinea Simieloru, care in timpulu celu mai nou, se tractesa cu interesu passionatu, au ajunsu a stabili sententi'a demonstrata mai antãiu de Huxley: Se luamu orice sisteme de organisme din cãte se afla intre tõte varietatile de moime, se comparamu tõte modificarile dintre ele si rezultatulu va fi unulu si acelasiã cã: *diferentiele anatomice care despartu pe Omu de Schimpanso si de Gorill'a*, nu sunt asiã de mari cã cele ce despartu pe Gorill'a de alte varietati de simii inferioare. Acãsta sententia tradusa in limbagiulu Phylogeniei este plina de consecentie. Legea dovedita de Huxley este de aceea si importantia cã si sententi'a populare, cã „*Omulu se trage dela maimutie sãu Simii.*“ Firesce cã stramosii omului, adeca Simiile catarhine (cu nasulu ridicatu) au trebuitu se percurga in miriadele de ani si vãcuri o serie fõrte lunga de forme si transformatiuni, pãna cãndu in fine din tõte acelea rezultã form'a cea mai perfecta, adeca *Omulu*. Cã cele mai insemnate propasiri, cari acãsta „*Creatiune a omului*“ a efeptuitu despartirea lui de moimele mai aprõpe rudite, sunt a se observã: dedarea la mersu dreptu, si despartirea mai exacta a extremitatiloru anteroare de cele posteroare, a maniloru de picioare; mai departe perfectiunarea limbei intielegibile, articulate si a organului sãu a laringei; in fine inainte de tõte mai perfect'a desvoltare a creriloru si a functiunei loru, a *sufletului*. Influentia extraordinaria va fi avutu ací si „*Selectiunea secsuala.*“

Cea mai vechia forma a Simiiloru catarhine a fostu: *Prosimiele* — Lemurii (lat. Lemures), fõrte flocõse si cu o cõda fõrte lunga. Din aceste s'au desvoltatu prin perderea cõdei *Antropoidii*, adeca moimele cele mai desvoltate. *Gorill'a* stã mai aprõpe de omu in formatiunea maniloru si picioareloru; *Schimpans'a* in ponderõsele caractere ale formatiunei creeriloru si *Gibonulu* in desvoltarea cosiului pieptului. De sine se intielege, cã nice unii din acesti *Antropoidi*, cari traiescu astadi, nu apartienu la dreptii antecesori ai genului omenescu, ci toti sunt cele de pe urma remasitie risipite ale unui ramu de catarhine odata bogatu de forme, din cari cã o deosebita ramura s'a desvoltatu genulu omenescu, dupa o propria directiune.

De sí acum'a *omulu* nemidilocitu se alipesce de acãsta familia antropoide si fãra indoiãla si-a luat originea sa din ea, totusi cã o insemnata intreforma, intre ea si Omu se potu pune *Pithecantropii*; adeca maimutiõmeni, cu care nume se insãmna *proto-õmenii* — fãra limba, adeca *Alalii*, carii in calitatea comuna a formei — anume in diferentiarea extremitatiloru s'au prezentatu dejã cã õmeni in sensulu usitatu; cãror'a inse au lipsitu cele

mai importante insusiri omenesci, adeca *limb'a articulata* si formarea de concepte mai inalte impreunata cu limb'a.

Diferintiarea mai inalta a laringei si a creerilor conditionata prin limb'a articulata a formatu de abia pe „omulu“ adeveratu.

Studiulu comparativu alu limbeloru ne arata de nou, ca propri'a limba omenesca este de origine polyplytetica — de multe vitie; — ca noi trebuie se deosebimu mai multe *proto-limbi* diferite cari s'au desvoltatu. Si istori'a desvoltarei limbei si adeca atatu ontogeni'a ei la fia-care copilu, catu si Phylogeni'a ei la fia-care rassa, ca propria limba omenesca intielegibila s'a desvoltatu numai cu incetulu, dupa ce deja celalaltu corpu s'a transformatu in omu. Este aprópe de adeveru, ca limb'a, adeca vorbirea la omu s'a perfectionatu numai dupa ce s'a efepuitu diverginti'a diferiteloru specii ori rasse omenesci, si acést'a s'a intemplatu d'abia la inceputulu periodului cuartariu séu alu *diluviului*. Pithecanthropii séu Alalii voru fi esistatu dara cãtra finea timpului terciariu, in periodulu pliocaenu, ba póte fi ca si in periodulu miocaenu.

Pe bas'a celoru mai susu aratate au sistemisatu dara naturalistii „*Phylulu* séu *pomulu vitiei omenesci*, din speciele animaleloru escate mai nainte. Cá se pricepemu mai apriatu acést'a desvoltare, avemu inainte de tóte se facemu unele observari asupr'a spatiului de timpu séu restimpiloru, periódeloru, intru care a urmatu desvoltarea genului omenescu din alte animale; éra acelea restimpurini cá se potu esprime prin cuvente, si se perdu in eternitate.

Individulu omenescu are lipsa numai de 9 luni solari ori 10 lunari dela fecundatiunea celulei, pana in momentulu candu se nasce si parascesc pantecele mamei sale. Embrionulu omenescu percurge dara intregu drumulu desvoltarei sale in scurtulu spatiu alu timpului de 40 septemani séu 280 dile. Si la mai multe maimutie este durat'a timpului pentru desvoltarea embrionului camu totu aceea; d. e. la vitele mari, la calu, asinu ceva mai lunga 42—45 septemani, la camila 13 luni, la cele mai mari mamalie embrionulu are lipsa pentru desvoltarea sa perfecta, de unu timpu mai indelungatu, d. e. la Rinoceru 1½ anu. La Elefantu 90 de septemani. La cele mai mici mamalii din contra se cere timpu mai scurtu; asiá siórecii se desvólta in 3 septemani, iepurii in 4 septemani, chitioranulu si marmot'a in 6 septemani, canele in 9 septemani, porculu in 17 septemani, ói'a in 21 septemani si cerbulu in 36 septemani. Si mai repede se desvólta paserile: gain'a in 21 dile, rati'a in 25 dile, curc'a in 27, paunulu in 31, lebed'a in 42, casuarulu in 65, cea mai mica pasere colibrii in 12 dile. Durat'a desvoltarii individului in laintrulu invelitórei oului stã dara invederatu la mamalii si paseri in óresi-care proportiune cãtra absolut'a marime a corpului, la care camu ajungu ele. Ací inse nu e acést'a singur'a causa regulativa, ci mai vinu a se considerá si alte impregiurari.

Pe tóta intemplarea durat'a timpului Ontogenesei apare preste mesura scurta, déca o asemenamu cu imens'a

durata de timpu, in care s'a escatu phylogenes'a sa, séu incét'a desvoltare a sírului antecesiloru omului. Acestu spatiu alu timpului nu se numera dupa ani si vécuri; ci dupa mii si milióne de ani. In adeveru a trecutu multime de ani pana ce din stravechiulu organismu cu o singura celula s'a desvoltatu cu incetulu din trépta in trépta celu mai perfectu organismu vertebratu — *Omulu*.

Antagonistii Phylogeniei, dechiara acést'a treptata desvoltare a formei omenesci din formele animaleloru mai inferióre din original'a sa descendencia dela unu unicelulariu proto-animalu — *proto-zoa*, — de o minune necredibila; dara nu cugeta, ca totu acést'a minune, precumu vomu vedé mai la vale, se indeplinesce in fapta inaintea ochiloru nostrii in embrional'a desvoltare a fiacãrui individu omenescu. *Totu acelu síru de forme fórte diferite, pe care le-au percursu animalele inainte de omu in decursulu milióneloru de ani, a percursu in fia-care din noi in cele 40 de septemani dintãiu ale esistintiei nóstre individuali in pantecele mameloru nóstre.* Tóte schimbarile organice de forme, tóte metamorfósele formeloru animali si vegetabile ne aparu cu atatu mai admirabile, cu catu ele se efepuescu mai repede. Déca dara contrarii acestei desvoltari istorice a genului omenescu din formele animaleloru mai inferióre le dechiara de unu procesu necredibile, atunci ei trebuie se tina desvoltarea embrionala a individului omenescu din o simpla celula de ou, in asemenare cu aceea, de o minune si mai mare. Acést'a de pe urma, adeca ontogenetic'a transformare, ce se efepuesce inaintea ochiloru nostri, trebuie se apara in acea mesura mai admirabila, in care durat'a timpului Phylogeniei intrece durat'a timpului Ontogeniei — cãci embrionulu omenescu trebuie se percurga intregulu procesu de desvoltare individuala dela simpl'a celula pana la multicelulariulu desvoltatu cá *omu*, cu tóte organele sale, in scurtulu periodu de 40 de septemani. Unde din contra, pentru desvoltarea antecesiloru genului omenescu dela cea mai simpla forma unicelularia de trupina 'i stau la dispositiune multe milióne de ani.

A fixá in abstractiune acestu periodu phylogenicu este cu neputintia, cãci elu urmédia dupa decursulu desvoltarei pamentului insusi. Si ací aflamu sententi'a principala: *cã viéti'a pe pamentulu nostru a luatú inceputulu seu in unu timpu certu.* Acést'a este o sententia ce nu se mai néga nici de unu geologu. Se scie dara cu securitate, ca viéti'a organica pe planet'a nóstra s'a produsu in adeveru odata noua, si nu cumu vréu unii se áfirme, ca ea este din veci. Pentru acést'a ne dá argumentu neresturnabile de o parte astronomi'a fisica, cosmogeni'a, de alta parte ontogeni'a organismiloru. Precumu individii, asiá inca si speciele si tulpinele organismiloru nu se bucura de o viétia vecinica, si ele inca au avutu unu inceputu care s'a finitu. Spatiulu timpului, care a trecutu dela nascerea dintãiu a vietiei pe pamentu pana in presentu, ce numesce „*Istori'a organica a pamentului*, cá opusa la *Istori'a fórorganica a pamentului*, care a decursu mai nainte de a se nasce viéti'a organica: Istori'a organica a pamentului a potutu incepe numai

atunci, cându au ajutat'o ap'a picurătoare pe pamentu. Pentru că fia-care organismu fără esceptiune are lipsa pentru esistenti'a sa de apa picurătoare si cuprinde in corpulu seu o insemnata cantitate din ea. Insi corpulu nostru cuprinde 70 parti de apa si 30 solide; unele animale maritime constau din 99 parti de apa si 1 solida. Nici-unu organismu nu pôte existe si a esecută funcțiunile sale fără apa. Ap'a picurătoare, dela care depinde esistenti'a vietii in prim'a linia, a potutu a se produce numai atunci pe pamentul nostru, candu temperatur'a globului infacaratu a scadiutu in suprafaça sa până la unu gradu órecare. Cumu lucra ap'a in forma de plóia, grindina, néua, ghiatia, rîuri rapitóre, o vedemu si astadi, că in fine formédia *molulu*, din care apoi s'au produsu petrile ce formédia muntii, si de aci inainte s'a desvoltatu viéti'a organica pe pamentu in relatiune cu formarea pamentului. Geologii iau cinci perióde palaeontologice séu sectiuni mari de timpu si adeca:

I-ulu Spaçiu alu timpului.

Véculu archoliticu, „*Timpulu primordialu*“ (*véculu acranielor* si *alu padurilor de tange (alge)*). Acestu vécu se subimparte in 3 perióde, adeca in:

1. *Anticu séu periodulu laurentinu*. 2. *Mediu séu periodulu Chambrinu*. 3. *Nou séu periodulu Silurinu*. In acestu vécu, care a duratu multe milióne de ani, si este celu mai estinsu din tóte, s'au escatu prin generatiune spontanea cei mai simpli si mai vechi organismi. In durat'a acestui vécu s'au desvoltatu din protoamoebe toti antecesorii nevertebrati ai genului omenescu, cari impopulau atunci apele, căci continentulu nu avé locuitori.

II-lea Spaçiu alu timpului.

Véculu palaeothicu, *timpulu primariu* (*véculu pescilor* si *alu padurilor de filice*).

Care inca se subimparte in:

1. *Anticu séu periodulu devonicu*.
2. *Mediu séu periodulu carbonicu*.
3. *Nou séu periodulu permicu*. Si a duratu érași lungu timpu. In acestu periodu au inceputu unii pesci singulari a esí la uscatu si a se dedá la viéti'a terestra, dandu origine clasei amfibieloru. Cătra finea acestui vécu se pare că s'au nascutu cei dintăiu *amnioti*, adeca protoparintii celoru trei clase supreme ale animaleloru. Protoparintii genului omenescu voru fi fostu in acestu vécu reprezentati la inceputu prin pesci genuini, mai tardiu prin pesci amfibiosi, apoi prin amfibii si celelalte animale betrane, adeca prin protoamniotice.

III-lea Spaçiu de timpu.

Véculu mesolithicu, *Timpulu secundariu* (*véculu reptilielor* si *alu padurilor cetinóse*).

Si aceste se subimpartu in: 1. *Anticu séu periodulu triás*. 2. *Mediu séu periodulu iur'a*. 3. *Nou séu periodulu cretei*. In acestu vécu a inaintatu perfectiunea vertebrateloru, s'au produsu pescii ososi; si mai tardiu reptiliile, apoi din reptilie de felulu siopérlei

clas'a paseriloru. In fine unele mamalii — marsupialele — séu pungósele.

IV-lea Spaçiu alu timpului.

Véculu coenolithicu séu coenozoicu. *Timpulu terciariu*) séu cu alte cuvinte, véculu mamalielor, adeca alu animaleloru cu titie si alu padurilor frundióse.

Si acest'a se subimparte: 1. *Anticu séu periodulu eocaenu*. 2. *Mediu séu periodulu miocaenu*. 3. *Nou séu periodulu pliocaenu*. In acestu periodu s'au desvoltatu mai cu séma animalele si plantele superióre. *Faun'a* si *Flor'a* pamentului nostru s'au apropiatu totu mai multu de caracterulu ce'lu posiedu astadi. Mamaliele cele superióre au capetatu preponderanti'a, si acum'a se arata perfectulu despartimentu alu loru, adeca despartimentulu *placintileloru*, la cari apartiene si omulu. La inceputulu acestui vécu au fostu protoparintii genului omenescu reprezentati prin animalele marsupiale. Antăi'a pasire a omului pe scena, séu dupa espresiunea mai caustica, desvoltarea omului din cea mai de aprópe forma de Simii, cade dóra séu in periodulu *miocaenu séu pliocaenu*. Pôte că omulu propriu, adeca celu dotatu cu limba, a esitu in spaçiuulu timpului urmatoriu, adeca in véculu antropoliticu din Pithecantropi fără limba.

V-lea Spaçiu alu timpului.

Véculu anthropolithicu. *Timpulu quartariu* (*véculu omului si alu padurilor de cultura*).

Si acest'a se subimparte:

1. *Anticu séu periodulu glacialu de ghiatia*. 2. *Mediu séu periodulu postglacialu* dupa ghiatia. 3. *Nou séu periodulu de cultura*, care este si timpulu istoricu si alu traditiuniloru. In acestu vécu cade perfect'a desvoltare si estindere a diferiteloru speçie ori rasse omenesci si pentru aceea se numesce si periodulu *Antropozoicu*. Pentru că periódele acelea immense de timpu se fia pricepute mai bine, geologii le impartu in o 1000 de parti, din cari apoi se vinu pe:

1.	Spaçiu de timpu antăiu	53.6
2.	Alu doilea spaçiu de timpu	32.1
3.	„ treilea „ „ „	11.5
4.	„ patrulea „ „ „	2.3
5.	„ cincilea „ „ „	0.5
		1.000

Séu adeca, déca spaçiuulu primu aru fi tinutu preste 53 milióne de ani; apoi alu doilea aru fi tinutu preste 32, alu treilea preste 11, alu patrulea preste 2 milióne; éra alu cincilea d'abiá vre-o cinci sute mii de ani. Vedemu dara, că acestu spaçiu de timpu cu cătu a inaintatu mai multu, cu atātu devenise mai scurtu. Anatomia comparativa si Ontogeni'a ne dau probe neresturnabili, că omulu este unu animalu genuinu, vertebratu, si că prin urmare trebuie se'si derive pomulu vitiei sale, conformu legiloru naturei, din unu locu cu pomulu vitiei tutaroru animaleloru vertebrate, cari resaru totu din acea radacina comuna. Sciinti'a inca basata pe multe probe ontogenetice

si de ale anatomiei comparative, iá pentru tóte animalele vertebrate impreuna numai un'a comuna origine, numai o descendenta monophyletica. Déca dara teori'a descendentei este drépta, apoi tóte animalele vertebrate impreuna cu omulu se tragu numai din un'a singura specié a unui proto-animalu vertebratu.

De aci urmédia, cà pomulu vitiei animalelor vertebrate este totuodata si pomulu vitiei genului omenescu. Acest'a depinde éراسi dela pomulu vitiei animalelor nevertebrate, adeca prin amfioxu si ascidi'a nemidilocitu dela vermi. Si acésta forma ne aduce éراسi la *Gastraea*, la acea insemnata forma de animalu, care ne dà prototipulu unui animalu de doue lamine. *Gastraea* insasi s'a potutu nasce éراسi numai din clas'a animalelor mai inferióre, care ne dà la inceputulu seu cea mai simpla forma de animale, care astadi reprezenta class'a protozoeloru si din aceste amoeb'a *unicelularia*, a càrei insemnatate extraordinaria se basédia pe asemenarea ei cu celul'a de ou a omului. Statulu unicelulariu, in care fiecare omu incepe individual'a sa esistencia cá o simpla celula de ou, ne da dreptu a afirmá, cà cei mai betrani antecesoru, protoparinti ai genului omenescu, cá si in generalu ai imperatiei animale, au fostu simple celule *amoebé*.

Ací vine intrebarea, de unde au resaritu la inceputulu Istoriei organice a pamentului, la inceputulu *periodului laurentinu* cele dintàiu amoebé? si aci este éراسi numai unu respunsu. Cá si toti organismii unicelulari, au potutu si amoebéle originalmente a se desvoltá numai din cei mai simpli organismi, pre cari ii cunóscemu, adeca cei *moneri*, alu càroru corpu nu posiede nici o forma otarita si nu e alt'a, decátu o bucatica de protomucu séu plassonu; unu brusuletiiu de acea massa viia de albusiu dejá efepuitóre de tóte functiunile esentiali de viétia, de miscare, nutrire, crescere, propagare, cari originalmente au formatu bazea materiala a vietiei.

La intrebarea: cumu s'au produsu cele dintàiu *moneri*? se pune éراسi intrebarea, care au agítatu multu mintile filosofiloru naturalisti, adeca intrebarea despre generatiunea = *archigoni'a*? *spontanea-ecuvoca*. Dupa Istori'a naturala a creatiunei si dupa Morfologi'a generala au fostu siliti naturalistii a primí ipotes'a unei generatiuni spontane in sensulu mai strínsu, adeca numai pentru celu dintàiu inceputu alu vietiei, deducèndu cà *monerii* s'au nascutu fàra ou din combinatiuni carbonice anorganice. Càndu s'au aratatu pe pamentulu nostru pàna aci neinvietu, corpuri naturali vii, a trebuitu sè se formédie mai nainte de tóte acea combinatiune carbonica fórte complicata, contienatória de *azotu*, -care se numesce *plasson* si care este celu mai betranu purtatoriu materialu alu totalei activitati de viétia. In adenculu mariloru traiesce si astadi astufeliu de plasson homogenu, fàra forma, sub nume de *bathybius*, in cea mai simpla a sa calitate. Fie-care bucatica individuala si via a acestei masse fàra structura, o numimu unu *moneru*.

(Va urmá).

Doue studie din Calindariulu d-nului Sim. Mangiuc'a.

Reproducemu acesti articli asiá precumu ii aflamu in Calindariulu on. domnu Simionu Mangiuc'a dela Oraviti'a din Banatu, editiune propria; tipariulu in Brasiovu. Noi amu apretiatu meritulu studieloru publicate in acestu calindariu la timpulu seu in „Observatoriulu“ din a. c.; ne-a parutu inse reu cà din lipsa de spatiu si pentru multimea altoru materii nu amu fostu in stare se invederamu si mai bine importantia aceluor studie. Nu e de ajunsu ca se alergamu numai dupa documente scrise, spre a ne avea odata istori'a nóstra nationale, ci trebue se ne adunamu la unu locu si literatur'a nescrisa si tóte traditiunile nóstre, fia acelea ethnice pagane, fia cristiane, fia intielepte, fia si absurde, càci avemu trebuintia se strabatemu in cea mai departe vechime, pàna unde ne luminédia multu puçinu scriitorii elini si latini. S'au mai ocupatu si altii din alte provincii locuite de romani cu studie de acestea; dara dñii Mangiuc'a si Marienescu facu prin studiiele loru tóta onórea Banatului temesianu si ele merita se fia cunoscutu de càtra unu publicu pre càtu se póte mai mare, nu numai romanescu, ci si strainu si anume de càtra barbati carii se ocupa cu istori'a si totuodata cu Mitologi'a. Amu fi doritu cà toti aceia se aiba Calindariulu dlui Mangiuca, nu cà tiparitura efemera, adeca nu cà simplu Calindariu, ci incepèndu dela pag. 35 pàna la 143 adeca aprópe intregu, cà o carte de adeverata valóre literaria, la care'i lipsescu numai unele corecturi in limba. Acestea impregiurari ne facu si pe noi, cà cu permisiunea dlui autoru se reproducemu si in acestu organu alu Asociatiunei transilvane doue studie dintr'ensulu si anume:

Petrecerea mortului.*)

(Bócetü).

Motto: O deplinita istoria a tuturor credintielora desierte romanesci ar deveni o istoria a credintieloru desierte a tuturor natiunilor.

Trandafire !), fire,
Reu mai esti la fire
Ce te-ai zabovitu
De n'ai infloritu
De ieri diminétia
Pàn' asta 'minétia?
Lasa ciudei c'amu privitu:
Pàna ce s'a despartitu:
Sufletu dela ósa
Din lumea frumósa

*) S'a publicatu si in: Cuvinte din betrani de P. Hasdeu, Bucuresci 1880 pag. 706—716 dar' cu notele numai in parte si in estrasu.

1) Fórte memorabila, si de mare insemnatate traditiunala este alegerea si puñerea trandafirului in capulu cantecului. Trandafirulu nostru este de asemenea origine cu *τριανταφυλλον* din limb'a gréca cea nóua, si insémna „rosa“, „ruja.“ — Ros'a este celu mai insemnatu simbolu alu frumsetiei. Achilles Tatiu dice: ros'a este frumseti'a pamentului,

Din lume cu sóre
 Din ventu cu recóre
 Si-apa curgatóre.
 Trandafire, fire
 Reu mai esti la fire
 Ce mi te-ai grabitu
 De ai infloritu?
 M'amu grabitu d'amu infloritu
 Càci vremea mi-a venitu
 Cà si tie de pornitu
 De pornitu càtra apusu²⁾
 Unde sórele-i ascunsu.
 Unde-su tóte florile
 Cu tóte surorile
 Si-unde flórea sórelui

Siede 'n pórt'a raiului³⁾
 Se judece florile
 Unde li-su mirósele:
 Cu de sér'a a ploiatu
 Cu de nópte a 'nseninatu
 In diori bruma-a cadiutu
 Mirósele s'oru perdutu.
 Sufletu despartitu
 De multe machnitu
 Pléca si se duce
 Marea o ajunge⁴⁾.
 Vine marea mare
 Vine 'n tulburare
 Greu urlandu si urducandu
 Tóta lumea spaimentandu.

lumin'a si ochiulu planteloru, simbolulu amorului si alu Vineréi. Ros'a este bucuri'a Ddieiloru si a ómeniloru, frumseti'a gratieloru, amic'a museloru si a nimfeloru (Dierbach, Flora mythologica p. 157). —

Trandafirulu dupa sciinti'a simbolico-mitologica (Nork etim. symb. mythologisches Real-Wörterbuch t. IV. pag. 185) insémna: a) unu simbolu de amóre consacratu Vinerei (reginei naturei), care este urditórea vietiei infloritóre, b) dar' trandafirulu totuodata insémna si flórea mortii; de aceea se si afla intaiata pre crucile de pétra ale momenturiloru. (Winkelman II. p. 561). Dreptu aceste de mare insemnatare este si acea impregiurare, cumcà canteculu nostru in introducerea sa intrebuintiédia trandafirulu in ambele sale insusiri insemnate aci! a) cá flóre a vietiei, de órece cá atare i se impedece inflorirea la privirea despartirei sufletului de trupu, adeca la incetarea vietiei acesteia, b) cá flóre a mortiei, éra pornesco si infloresce, càci mórtea este inceputulu vietiei viitóre. Din tóte acestea se adeveresce vechitatea si insemnatarea traditiunei trandafirului in canteculu mortului la noi romanii.

²⁾ Semnificante este caletori'a sufletului spre apusu. — Sórele purcede dela resaritu spre apusu, asemenea purcedu in caletoriele loru si toti eroii luminati, eroii de sóre din povestile romanesci. Dupa credinti'a vechiloru greci si romani, la apusu preste oceanu spre „Cadice“ (Cadix) din Spani'a diace lumea ceealalta, celalaltu terâmu, càci in acolo spre Γαδείρα (= Cadix) a caletoritu si Ercule si acolo preste oceanu sunt si „gradinele esperidice“, acolo este elisiulu (raiulu), lângă elisiu apoi hades (iadulu) si tartarulu mai inainte de ce a devenitu pusu sub pamentu (Hahn mythol. Parallelen p. 54). Spre apusu in partile Spaniei dupa credinti'a betraniloru este capetulu luméi (acesteia), si in partile acele face si sórele în decursulu seu marginea (capetulu) anului. (Nork: biblische Mythologie t. p. 287). Florile din canteculu nostru insémna pre dînele mandre de pe celalaltu terâmu (din ceealalta lume). Acolo-su titanii (smeii, uriasii) cu titanidele loru cele mandre, dintre cari si Iupiter si-a luat u siesi de soçii spre a se face partasiu de puterea loru (Harting. Rel und Mythol. der Griechen t. II. pag. 42). Acolo traiesce Uranu (Saturnu) in campulu fericitiloru (*im Lande der Glückseligen*); acolo este etatea de auru (*das goldene Zeitalter*), unde ómenii fàra a lucrà si fàra pecatu traiescu in fericire. Acolo este dupa dis'a romanului: traiu si viétia. Smeii, ómenii

cei mari si puternici, cari locuiescu in acea lume, cari rapescu din acésta lume pre fetele cele mandre de imperati (dupa povesti, basme), acolo le ducu. Feciorii de imperati (eroii de sóre) din povestile romanesci de regula spre apusu caletorescu, spre a aduce din ceealalta lume (de pre celalaltu terâmu) pre ficele de imperatu rapite si duse acolo. Cu unu cuventu, acolo este etatea de auru, acolo lumea mandretieloru si a frumsetieloru, la cari indigitédia florile din canteculu nostru.

³⁾ Flórea sórelui din pórt'a raiului, este simbolulu nemortalitatiei si alu generatiunei genului omenescu. Acést'a este mangaierea omului in lume. Dionisos (Bachus) dieulu desfaterei si alu bucuriei lumesci, cându in caletoriele sale pretrecutu de Bacantine, de Menade, de Satiri etc. au ajunsu la pórt'a iadului, au plantatu in pamentu acolo arborele nemurirei.

⁴⁾ Marea, la care ajunge sufletulu mortului caletoruu din spre apusu si preste care trebuie se tréca in lumea ceealalta (pre celalaltu terâmu), este „oceanulu“ greciloru vechi. Grecii 'si inchipuiau, cumcà oceanulu cá unu rîu, incungiura pamentulu, si cumcà de dincolo de „oceanu“ diace ceealalta lume (Hahn mythol. Parallelen p. 54). Acésta mare inchipuita dreptu rîu, care incungiura pamentulu, este „sorbulu pamentului“ din povestile si mitologi'a dacu-romana, care formédia marginea, otarulu intre cele doue lumi, si preste care trebuie se tréca omulu dintr'o lume intr'alt'a, de pre unu terâmu pre altulu. Sorbulu pamentului cá si „oceanulu“ greciloru, dreptu rîu, este si personificatu. Argiru (Fetu frumosu) din povestile romanesci, cându trece preste muntele de glaja (uéga) din césta lume in ceealalta, ducéndu-se dupa Ilén'a Cosingén'a- si cându întórce inapoi cu dens'a sburandu cu calululu (bidiviu, nesdravenu) in aeru, sorbulu pamentului dreptu persóna, care nemijlocitu de locu se vede a domni dupa muntele de glaja, striga amenintiandu vrendu se-i opréscă, càci trecu fàra concesiunea sa din o lume in alt'a sburandu in aeru. Sorbulu pamentului, de acolo 'si pórt'a numele seu, càci cá rîu se absórbe la unu locu sub pamentu (poporulu romanu numesce sorbu tóte rîurile, cari se absorbu sub pamentu), precumu se absórbe si „oceanulu“ vechiloru greci prin „Stige“ (Stix) fic'a sa cea maif betrana, care asemene vine inainte si personificata. (Dlu Marienescu a gresitu, cându a dedusu in Argiru si Elen'a publicata in „Albin'a“ pre sorbulu pamentului dela arborele numitu „sorbu“, care cresce

Und'a se aduce
Lumea s'o imbuce
Totu malini, calini

Bradi din radecini⁵⁾
Èr' in rip'a mariloru
Unde-i Bradulu dineloru⁶⁾

pre muntii cei inalti. Cele doue lumi, sèu cele doue terâ-
muri sunt cele doue emisfere, precumu in ceriu asiâ si pre
pamentu. Emisfer'a spre média nópte este cea luminata,
unde domnescu si stapanescu eroii de sóre si puterile lumi-
nate, éra emisfer'a spre médiadi este cea intunecata, unde
este dominiulu puteriloru intunecate, alu demoniloru puternici.
Drumulu de paie (de lapte) de pre ceriu, privitu dreptu
munte de glaja, ori rîu, care taie zodiaculu in dóue, desparte
cele doue emisfere un'a de alt'a formandu otarulu intre ele
(Nork biblische Mythologie I. p. 345. 346). Tóte cele din
ceriu si-le-au socotitu ómenii a fi asemenea si pre pamentu,
apoi si vice-versa, cugetandu in ceriu a fi prototipulu. Dupa
desclinitele pareri ale vechiloru greci si romani otarulu in-
tre cele doue lumi nu este la totu loculu apa, ci póte se fia
si pamentu, adeca munti mari, munti de glaja, sèu rîuri (Hahn,
mythol. Parallelen p. 54 si urmatóre), sèu munti si rîuri de-
odata, cá mai susu, unde „muntele de glaja“, dar' si „sor-
bulu pamentului“, care nemijlocitu urmédia dupa munte, for-
mèdia otariulu intre cele doue lumi. Dupa ce s'a strapusu
„tartarulu“ de pre pamentu sub pamentu (Hahn mythol.
Parallelen p. 54), de atunci si-au inchipuitu cei vechi, cumcà
printr'o vagauna (gaura, pestera) ce duce prin pamentu, se
trece din acèsta in ceealalta lume. Ambele pareri sunt re-
presentate in povestile romane. In povestile romanesci lu-
mea ceealalta este de asemenea intielesu cu terâmulu ceta-
laltu, lumea lacoma este astufeliu numita lumea nóstra, de
cei ce locuiescu in lumea ceealalta. Dreptu aceste numai
doue terâmuri potu esistá, càci densele intipuiescu form'a dua-
listica intemeiata pre acèsta si ceealalta lume, ori acèsta si
cealalta emisfera (*die Binnenwelt und die Aussenwelt*) in mi-
thologi'a si povestile popóreloru. Dar' si canteculu nostru
spune, cumcà marea desparte lumea in doue, càci sufletulu
dice: „Se trecu marea in cea parte, ce lumea-mi desparte.“

Cuventulu „terâmu“ este si trebue se fia de origine
romana. Totu spatiulu de pamentu, care are margini de pa-
mentu semnate, ori de rîuri afundate in pamentu (tiermi,
tiermuri), se póte numi „terâmu“ dela „terra“ = tíera, ori
dela „terren“ spatiu de pamentu ori dela „tiermii“ (tiermu-
rii) cari 'lu incungiura. Etimologi'a din urma: cumcà cu-
vèntulu „terâmu“ 'si trage originea dela „tiermu“ = margine,
confiniu, corespunde pre deplinu formatiunei „otaru“, care
insèмна totuodata si „margine“, „confiniu“, dar' si „terito-
riulu“ cuprinsu intre atari margini. In limb'a spaniola „ter-
mino“ insèмна: otaru (granitia), districtu, dominiu, globulu
pamentului si teritoriu. Carisch vocabulario reio-romano
1849 dice cà: „tiarm“ (tierm) si „term“, insèмна pétr'a de
hotaru. Monti vocabulario di gallia cisalpina e celtico
Milano 1856 spune cà: „termine“ insèмна pétr'a ce se pune
si desparte otarele. Valentini, gran-dizionario ital. tede-
sco Lipsia 1831 spune cà: „terrigno insèмна a locui sub
pamentu. Porru, dizionariu sardu, Cagliari 1832 spune cà:
„terra“ sta pentru „mundo“ si pentru „terreno“, apoi cumcà:
„terreno“ sta pentru „terestre. Burguy grammair de la
lanque d'oïl, Berlin 1856 tom. III p. 365 sub cuventulu

„terre“ adauge „terrien“, „terien“ pentru „terrestre“ „de
terre“ si indigene. Olivieri dizionario genovese = italiano
Genova 1851 pune „terme“ pentru „termine.“ Din acestu
„terme“ usioru s'a pututu face „terem“ si apoi terâmu. Din
tóte aceste forme se póte deduce cuventulu romanescu „te-
rèmu“ (terâmu). Asiâ se póte din: „tiarm“, „tierm“, „term“,
„terme“ prin intercalarea unui „e“ (ori „a“) face „tiarem“,
„terem“ etc. In „terrigno“ ital. este evidentu „terèmu.“
Dar' din „terreno“, care are in limb'a spaniola chiaru si in-
tielesulu de teritoriu si emisfera, precumu si din latinesculu
„terrenus“ s'a pututu formá conformu geniulu limbei roma-
nesci „terèm“, càci in „terèn“ urmandu finalulu „èn“ dupa
„i“ nu casciga limb'a destulu fuleru, adeca spriginu intru
rostire, deci a trebuitu se converte pre „n“ in mai virtosulu
„m“ facèndu din „teren“, „terèm“, precumu a facutu „sal-
câmu“, si din „sfarinare“, „sfarimare“, care acèsta din urma
etimologie o spriginesce si Diez in vorbariulu seu etimologicu
alu limbelor romane. Dar' nu numai din „terrenus“, ci
precumu vediuramu si din „terminus“ a pututu sè se for-
medie „terèmu“, facèndu-se cá in limb'a reto-romana: „tiarm“,
„term“ deci prin intercalarea „tiarem“ „terem.“ Apoi si
idei'a, ori intielesulu logicu nu este contr'a acestei etimologii,
càci totu teritoriulu de pamentu càtu este cu tiermu (mar-
gini) incungiuratu, póte formá chiaru dela numele „tierm“
„terâm“, precumu dela „tiaru“ (tiariusiu = paru, s'a formatu
„tiarcu) astufeliu se numesce in Banatu unu locu ingraditu
cu pari, unde tînu ómenii nutretiulu de ièrna alu vitelor,
fenu, paie, tulei etc.). Dar' nu numai „tiarculu“, ci si „tia-
rin'a“ s'a formatu dela „tiaru“ ce insèмна paru, càci cu
astufeliu de pari resp. gardu in Banatu (comitatulu Carasiu
si in Almasiu, parte a fostului confiniu militariu romano-ba-
naticu) este despartita pasiunea comunala de asiâ numit'a
„tiarina“ compusa din pamèntele estravilane. In fine trebue
se recunóscemu, cumcà lamurindu-se după tóte aceste intie-
lesulu cuventului „terâmu“ care nu póte se insemne alta ce,
decàtu „cealalta lume“ ori ceealalta emisfera in raportu cu
acèsta lume, ori acèsta emisfera (*die Binnenwelt und die
Aussenwelt*, la comentatorii germani de povesci mai virtosu
pre pamentu, dara si in ceriu). Dlu Marienescu si Cihacu
facu nedreptate d-lui Hajdeu combatendu-lu intru derivatiunea
sa dela „terrenus“ latinescu.

5) Marea, care dreptu rîu incungiura pamentulu, curge
tulbure, si urlandu lumea spaimântandu, èr' cu und'a sa aduce
arbori mari scosi din radacini. Dupa credinti'a poporului
romanu acelu rîu se tulbura càndu ajunge la elu omu din
lumea acést'a pecatósa „Malinii“ (prunus padus, ori frangula
vulgaris lat.) si „calinii“ (viburnum opulus) precumu si
„bradii“ (pinus abies lat.), ce a rapitu din radacini und'a
acelei mari, a buna sèma sunt atâtea simbóle despre lucru-
rile mari si trectóre din acèsta lume.

6) Bradulu dineloru (celu mare) din rip'a mariloru, care
formèdia trectóreá apelor, este asemenea cu „buştènúlu
dineloru“ din povestile romanesci, care asemenea formèdia

Trecatórea apelor
 Sufletulu statea
 Si mi se rugá:
 Brade, brade!
 Se-mi fi frate
 Intinde-ti intinde
 Eu se le potu prinde
 Verfurile tale
 Se trecu preste ele
 Marea in cea parte
 Ce lumea-mi desparte.
 Eu nu potu intinde
 Tu se le poti prinde
 Verfurile mele
 Se treci preste ele,
 Ca 'n mine a puiatu
 Din inima spurcatu
 Rosiu sioimuletiu
 Cu ochiulu sumetiu
 Cându nici vei gándi
 Puii te-oru simți,
 Ei oru siuerá
 De te'i spariá,
 In mare'i cadea
 Si te'i inecá. —
 Lasu se fia si asiá!
 Vine marea mare,
 Vine 'n turburare
 Greu urlandu si urducandu
 Tóta lumea spaimentandu
 Und'a se aduce
 Lumea se o 'mbuce
 Totu malini, calini
 Bradí din radecini.
 Ér' in rip'a mariloru
 Unde-i bradulu dineloru
 Trecatórea apelor
 Sufletulu statea
 Si mi se rugá:
 Brade, brade!
 Se 'mi fii frate
 Intinde-mi intinde
 Se le potu cuprinde
 Trupinele tele
 Se trecu preste ele
 Marea in cea parte
 Ce lumea-mi desparte.
 Eu nu 'ti potu intinde
 Cá se le poti cuprinde
 Trupinele mele
 Se treci preste ele
 Cà 'n mine a puiatu

trecatórea apelor. Vedi „Dafinu si Afinu“ din povestile romanesci de Fundescu, si „Omulu de pétra“ din povestile (basmele) romanesci culese de unu tipografu romanu din Romani'a. Acestu bradu ce formédia trecatórea apelor este luntrea lui Caronu din mitologi'a vechie, cu care trece densulu sufletele in ceealalta lume. Bradulu este asemenea si de o natura cu „cipresulu“ (conifere lat., *Nadelpflanze* germ.), apoi cipresulu este cunoscutu in mitologia dreptu simbolu alu lui Pluto, alu dieului lumei celeilalte, alu celuialaltu terâmu; dreptu acést'a cu multa ratiune este asediatu acelu bradu la marginea lumei acesteia, formandu trecatórea apelor in ceealalta lume. Acestu bradu inca formédia unu arbore alu lumei (*Weltbaum*), precumu vomu vedé mai la vale.

Vidr'a latratórie
 Ómeni panditórie,
 Nici nu vei gándi
 Puii te oru simți
 Ei mi te-oru latrá
 De te-i spaimentá
 In mare-ei cadea
 Si te-i inecá. —
 Lasu se fia si asiá!
 Vine marea mare
 Vine 'n turburare
 Greu urlandu si urducandu
 Tóta lumea spaimentandu
 Und'a se aduce
 Lumea s'o imbuce
 Totu malini, calini
 Bradí din radécini
 Ér' in rip'a mariloru
 Unde-i bradulu dineloru
 Trecatórea apelor
 Sufletulu statea
 Si mi se rugá:
 Brade, brade,
 Se 'mi fii frate
 Intinde-ti intinde
 Cá se le potu prinde
 Radecini de-a tele
 Se trecu preste ele
 Marea in cea parte
 Ce lumea-mi desparte.
 Eu nu potu intinde
 Se le poti tu prinde
 Radecini a mele
 Se treci preste ele
 Cà 'n mine a 'ncuibatu
 Si apoi a puiatu
 Galbina sierpóne⁷⁾
 Ce piere de fóme.
 Nici nu vei gándi
 Puii te-oru simți
 Si oru siuerá
 Tu te-i spaimentá
 In mare-i cadea
 Si te-i inuecá
 Las' se fia si asiá!
 Haide brade, hai,
 Multu me mai rogai
 O rugare mare
 Cu multa rabdare.
 Brade, brade!
 Amu și eu unu frate
 Unu frumosu pecurarelu
 Si are unu toporelu
 Si are verisiori
 Doi voinici feciori
 Ei te voru taiá
 Si te-oru resturná,
 Maisteri voru veni
 Si te voru cioplí

7) In acestu bradu din rip'a mariloru ce formédia trecatórea apelor, a puiatu si adeca: a) in vírfurile bradului unu rosiu sioimu (accipiter lat., *Falke* germ.) dupa alte variatiuni, a puiatu unu vulturu negru, b) trupinele bradului o vidra (Fiber, castor lat., *Biber* germ.) latratóre, c) o galbena sierpóne. Aceste sunt trei animale rapitóre, puse pedeca la trecatóre, precumu se afla in povesti (basme) atare pedici la trecatórele din acésta in ceealalta lume.

Si din tine-oru face
 Cá se fie pace
 Punte preste mare!
 S'aiba trecatóre
 Sufiete ostenite
 Càtra raiu pornite,
 Bradu atuncea se gandeá
 Si trupinele intindea.
 Éra mortulu imi trecea
 Unde dorulu ilu ducea
 Marea fàra nume
 L'aialalta lume.
 Pasu sufiete pasu
 Dute fàr' necasu
 Pàn' vei trece tu cu dare
 Cele grele siepte vame⁸⁾
 Tine draga sufietiele
 Drumulu inainte,
 Pàna vei ajunge,
 Unde se infrange,
 Drumulu jumetate,
 Ce locuri desparte,
 Acolo se stai
 Si séma se iai
 Cà-i vedea o salca⁹⁾
 Mare si inalta
 Salca aplecata
 Si cu frundia lata.
 Séma-ací ér se iai,
 Si spre stàng'a se nu-mi dai
 Càci in partea stànga
 E calea cea strimba
 Strimba si-astupata
 Cu lacrami udata,
 Apoi totu in aia parte
 Sunt càmpuri uritu arate
 Si cu spini rei semenate.
 Acolo-i din'a betrana
 Si-ti iá pasportulu din mana.
 Ci se dai in man'a drépta
 Precum firea iti arata,
 Cà-acolo tu vei aflá
 Spre indestularea ta
 Càmpuri frumóse¹⁰⁾

⁸⁾ Si la greci, precumu si la romanii cei vechi, se vedu a fi fostu mai multe vame, care trebuia se le petréca mortulu intru caletori'a sa spre ceealalta lume. Prim'a vama s'a cuprinsu intru banulu (obolulu) datu lui Caron (Charon) pentru trecerea preste rîulu Stix ori Acheron. Alta vama a fostu de datu la „Cerberus“ canele iadului, spre a puté trece, precumu a datu-o Orfeu, càndu s'a dusu in iadu la Pluto si la soçi'a acestui'a Proserpina, spre a-si cere inapoi muierea mórta.

⁹⁾ Salc'a, la care ajunge sufletulu in ceea lume, este simbolulu Iunonei (reginei naturei, pre care o substituédia Sant'a-Mari'a in crestinatate), dar' totu odata, este simbolulu intristarei, apoi alu curatieniei sufletesci (Dierbach, flora mythologica p. 32). Salca in tóte tierile unde nu cresce fenicele (foenix lat., *Palme* germ.) substituédia pre acest'a. La Floriile nóstre se folosescu ramuri de salca in locu de fenice, precumu suna in cartile bisericesci. Fenicele, este simbolulu invingerei, alu dreptatiei si alu libertatiei, precumu si alu caletoriei fericite (Dierbach, Flora mythol. p. 87).

¹⁰⁾ Campulu cu flori din ceealalta lume, este evidentu campulu *ασφodelος* (Asphodelos = *Wiese* germ.), care vine inainte si la Omeru, *Od.* 24. 13. Vedi si Richter: *Phantasiën des Alterthums oder Sammlung mythologischer Sagen*, tom. II, p. 329.

Cu flori alese
 Càmpuri d'ale arate
 Cu flori semenate¹¹⁾
 Flori tu vei culege
 Si doru-ti va trece¹²⁾.
 Si apoi ér' se stai,
 Ci séma se iai
 Cà'n doue redióre
 Va fi càte o flóre,
 Flóre la pamentu
 N'ajunsa de ventu
 Elóre la recóre
 N'ajunsa de sóre.
 Tu se mi le iai,
 Cà sunt flori din raiu¹³⁾
 Apoi ér' se mi te duci
 Pàna càndu vei se ajungi
 L'alu meru mare de San-Petru¹⁴⁾
 Cu ajutoriulu lui San-Medru.

¹¹⁾ Sufietulu ajunge in lumea ceealalta la doue càmpuri arate, unulu cu spini, altulu cu flori semenate. Aceste càmpuri sunt raiulu (eliseulu) si iadulu (hades), cari dupa credinti'a celoru betrani stau lãnga olalta, (pàna càndu mai târdiu a fostu iadulu despartitu in doue in „hades“ si in „tartaru“ si cestu din urma pusu sub pamentu. Dar' si mai târdiu totu a remasu ide'a confusa. In iadu domnesce o dîna betrana, éra in raiu (precumu urmédia mai târdiu in càntecu) Sant'a-Maria, carea este substituíta Iunonei reginei ceresci si a naturei. „Dîn'a betrana“ se vede a representá elementulu negru alu puteriloru intunecóse, alu puteriloru de érna. Si acésta „dîna betrana“ este totu Iuno, dar' cea négra, rea, care este asemenea cu Demeter (Ceres) despícata in doue, in fiic'a sa Proserpin'a, ori Demeter *Ἐρινύς*. Iuno este aceea-si fiintia cu Diana, carea in fiinti'a sa rea négra este = Hecate; Iuno este identica cu „Bavani“ = (Bhavani) „alma mater rerum“ din Indi'a, care in fiinti'a sa cea négra, rea este „Kali.“ — Dar' Iuno este aceea-si fiintia cu Sant'a-Mari'a cea buna, apoi cu Sant'a-Mari'a cea négra (rea) din evulu de medilocu, a càrei icóna si astadi se afla prin atâtea monastiri crestine din Europ'a. Dreptu acésta Iuno regin'a ceriului si a naturei, pre care o substitue Sant'a-Mari'a in crestinatate, domnesce si in raiu, si in iadu, si fiindu in doue feçié, in raiu domnesce sub faci'a sa cea luminata, éra in iadu sub faci'a sa cea intunecata (négra, rea). In cànteculu nostru deci „dîn'a betrana“ este reprezentórea elementulu intunecatu, elementulu reu si alu ernei.

¹²⁾ De insemnatu este acea impregiurare din càntecu, cumcà càndu sufletulu va culege flori din càmpurile raiului, 'i va trece dorulu de lumea acést'a. Totu de acésta natura sunt si cele doue flori din doue resori (pàrti de càmpu ce se cuprindu intre drumuri), despre care se dice sufletulu: tu pre acele se le iai, càci ele sunt flori de raiu. Sunt simbóle, cari sierbescu spre mangaierea si mantuirea sufletulu.

¹³⁾ Vedi explicatiunea de sub punctu 11.

¹⁴⁾ Merulu mare de San-Petru este de celu mai mare 'intielesu si de cea mai mare insemnatate in acestu càntecu. Este „arborele luméi“ (*der Weltbaum*) din mitologiele popóreloru. Din mitologi'a cea vechie a popóreloru ni sunt cunoscuti patru arbóri de acesti mari reprezentatori de lume. Este: a) gârniiti'a (gorunitia) lui Iupiter dela oracululu „Dodona“ din Epiru, b) gorunulu dieului Ares dela resáritu din Colchis, pre care gorunu a fostu intinsa veler'a (pielea de berbece cu mitiurile de aur) padiendu la radecina unu balauru grozavu, c) Frapsinulu „Yggdrasil“ din mitologi'a nordica a germaniloru si d) pomulu cu merele de aur din gradin'a esperidica dela apusu, la a càrui trupina asemenea privighiá unu balauru (dupa unii) cu 100 de capete. Gra-

Meru-i mare si rotatu
Si de póle aplecatu
Cu virfulu ajunge 'n ceriu
Cu pólele pân' la mari
Si pre virfu e inffloritu
Ér' pre póle impupitu.

din'a esperidica cu pomulu cu merele de auru, dupa credinti'a vechiloru greci si romani a zacatu spre apusu in pârtille Spaniei preste rîulu „oceanu“, adeca preste „sorbulu pamentului“, chiaru in acele pârtille, unde cânteculu nostru despre „petrecerea mortului“ pune „câmpurile frumóse.“ — Deci „gradin'a esperidica“ este identica cu „câmpurile frumóse“ din cânteculu nostru. Apoi in „gradin'a esperidica“ aflându-se pomulu cu merele de auru, acestu pomu din mitologi'a vechie, corespunde pre deplinu si éra este identicu cu „merulu mare de San-Petru“ din cânteculu nostru. Virgiliu in geogr. II 291 descrie „arborele lumei“ (gorunulu) in urmatoriulu modu: *Aesculus in primis: quae quantum vertice ad auras aetherias, tantum radice in Tartara tendit. Ergo non hiemus illam, non flabra, neque imbres convellunt, immota manet, multosque nepotes. Multa virum volvens durando saecula vincit. Tum fortis late ramos et brachia tendens. Huc illuc, media ipsa ingentem sustinet umbram.* Acésta va se dica pre romanesece: „Gorunulu“ mai alesu: care pre câtu 'si intinde virfulu in aerulu etericu, pre atátu 'si frange radecinile in adenculu pamentului (iadu). Astu-modu pre densulu nici erni, nici venturi si nici furtune nu l'a nimicitu, remanendu nestramutatu, a invinsu traindu multi nepoti, si multi seculi omenesci, apoi intindiendu-si in latu ramurile si bratiile cele tari, sustiene printr'ensele umbra fórte mare. Si Ovidu, in metam. 8. 742 intr'o frumósa poveste despre Erisichthon vorbesce despre „ingens annoso robore quercus“, care ceru (gorunu) formédia asemenea: arborele lumei. — Crestinii din evulu de medilocu au inaltiatu „crucea“ la atare insemnătate (Grimm: deutsche Mythologie editiunea 4, tom. II. p. 664): *Nam ipsa crux magnum in se mysterium continet, cujus positio talis est, ut superior pars coelos petat, inferior terrae inhaereat: fixa infernorum ima contingat, latitudo autem ejus partes mundi appetat.* Aceea ce va se dica pre romanie: Pentru cà crucea cuprinde in sine mare misteriu (taina), a càrei pusetiune este astufeliu, încátu partea de susu se inaltia la ceriuri, partea de josu infipta in pamentu atinge adenculu iadului, latimea ei apoi acopere pârtille lumei.“ — Despre arborele „Yggdrasil“ din mitologi'a nordica germana, se scrie, cumcà elu léga la olalta ceriulu, pamentulu si iadulu si este celu mai mare mare si mai santu din arbori. Se crede a fi unu frapsinu, a càrui crengé sbatu preste tóta lumea, si si in susu trecu preste ceriu. Trei radecini se intindu in trei directiuni, un'a spre „asi“ (asen) la ceriu, ceealalta spre „hrimpursi“ (hrimpursen), atrei'a spre iadu, si sub tóta radecin'a isvoresce unu minunatu isvoru (Grimm: deutsche Mythologie edit. 4, p. 664). Cauta deci se credemu, cumcà „merulu“ dreptu „arbore alu lumei“ din cânteculu nostru este o institutiune stravechie in mitologi'a daco-romana, si cà „meru“ precumu mai susu vediuramu convine pre deplinu cu arborele cu merele de auru din gradin'a esperidica a vechiloru greci si romani aceea, ce inaltia inca vechitatea „merului“ romanu. Apoi cându descrie romanulu acestu meru dicèndu:

Meru mare rotatu	Pre virfu inffloritu
De póle plecatu	Pre póle impupitu
Cu virfulu in ceriu	Josu la radecina
Cu póle spre mari	E lina fantána.

Nu credu cumcà astufeliu de scurtu (laonicu) si in versuri de cadentii va fi a dou'a natiune pre faci'a pamentului, care se póta in limb'a sa asemenea romanului descrie acestu arbore alu lumei!

Josu la radecina
E lina fantána ¹⁵⁾
Acolo-i Sant'a-Maria
Cu noi mil'a ei se fia,
Caletori càti mai trecea
Ea spre toti se indurá
Ea pre toti 'i adapá
Drumurile le-aratá:
Sufletulu din apa bea
Si elu lumea o uitá. —
Érasi calea se-ti apuci
Pána cându vei se ajungi
La mandr'a rachita
Rachita 'mpupita
Ci mila se-i fia
Totu Santa-Maria.
In haina alésa
Haina de metasa
La mésa chitita
Mésa infflorita
Siede si scrie
Maic'a Marie
Pre cei vii si pre cei morti
Si-si insémna a loru sorti.
Róga-mi-te tu de ea
Cól'a viiloru s'o iá
Dóra cà s'a indurá
Si 'ntre vii te-o insemná,
Dar' ea nu se va 'ndurá
Intre vii a te scriá
Càci cól'a i s'a implutu
Condeiu lu si l'a perdutu.
Dar' tu róga-mi-te bine
Se te iá in raiu cu sine
Déca nu mi te-ai rugatu
Cându a 'ntratu scrisórea 'n satu.—
Apoi ér' dumi-te dute
Pe carari batute
Pána vei petrunde
Si tu vei ajunge
Toem'a 'n pórt'a raiului
Unde-i flórea sórelui.
Acolo se te opresci
Acolo s'adapostesci
Si astépta cu rabdare
Césulu de reinturnare
Cà elu va sosí
Si tu vei veni:
Déca cerbii voru ará
Ciutele voru semená. —
Pamente, pamente
De adi inainte
Én se 'mi fii parinte
Se nu te grabesci
Se me putrediesci
Cà acumu-ti dau
Si nu le mai iau
Spatele mele
In bratiile tele
Si fatia d'a mea
Sub pasistea tá.

¹⁵⁾ Lina fantána, este rîulu Lete (Lethe), adeca rîulu uitarei (*der Fluss der Vergessenheit* germ.) din mitologi'a greco-romana. Fantán'a insémna isvoru ori lacu, si asemene ideia esista si despre riurile Stige (Stix), Acheron si Lete a vechiloru greci si romani, càci din atari lacuri se scurgéu rîurile respective, ori intrau intr'ensele (Hartung: Religion und Mithologie der Griechen partea II, p. 152, 155).

Acésta „Petrecere a mortului“ mi s'a comunicatu din mai multe părți: de Antonie Mustetiu docinte din Fagetu, de Paul Cimponeriu notariu cercualu din Cacov'a, de Stefanu Pauloviciu parochu din Gherbovetiu, de Mariti'a Sierpe din Bozoviciu, si de Opr'a Ciulu din Brosteni. Variantele sunt mai lungi ori mai scurte, dar' fondulu este identicu.

Simeone Mangiuc'a.

PARTEA OFICIALA.

Procesu verbale

alu comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luatu in siedinti'a din 17 Iuliu n. 1882.

Presiedinte: Paulu Dunc'a. Membri presenti: Br. Davidu Ursu, Elia Macelariu, Partenie Cosm'a, Visarionu Romanu, Basiliu P. Harsianu, George Baritiu, Ioanu V. Russu, Dr. Ilarionu Puscariu, Constantinu Stezariu.

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

53. Teodoru Goti'a din Vurperu, lãnga Vintiulu de josu, cere pe sém'a fiiului seu Elie, invetiachelu de cojocarie, unulu din stipendiile de 25 fl., pentru cari s'a scrisu concursu cu terminulu pãna la 30 Aprile (Nr. esh. 140/1882).

— De órece acésta suplica a intratu dupa siedinti'a dela 13 Maiu a. c. in care s'au distribuitu amintitele ajutóre si de óre-ce suplicantele nu intrunesce nici conditiunile concursului, avendu numai 2 clase elementarie si virst'a de 13 ani, cererea nu se póte luá in considerare.

44. In conformitate cu conclusulu comitetului de dto 13 Maiu Nr. prot. 44 dlu consiliariu Elia Macelariu presenta o copia a testamentului repausatei Sabin'a Tobias din Abrudu, de dto 27 Iulie 1870.

In acestu testamentu, subscrisu de dd. Rubinu Patiti'a, Basiliu P. Harsianu si Nicolae Lobontiu cá martori, se cuprinde in p. II al. 8 dispusetiunea, cá in casulu cându stranepotii testatórei, acumu inca in viétia, aru mori inainte de a intrá in beneficiulu amintitu in testamentu, intrég'a avere se o mostenésca natiunea romana, anume sè se elocedie pãna cându se va puté fondá din ea, séu cu ajutoriulu altoru contributiuni, o scóla reala romana in Abrudu. O dispusetiune, care aru privi chiaru numai pe departe Asociatiunea, nu se face. (Nr. esh. 143/1882).

— Spre sciintia cu aceea, cá sè se céra prin advocatulu R. Patiti'a din Alb'a-Iuli'a o copia vidimata a testamentului si informatiuni despre starea lucrului.

55. Directiunea despartimentului I (Brasiovu) comunica protocolulu siedintiei subcomitetului dela 33 Aprile a. c.

Din acestu protocolu, relativu la cererea facuta de aici sub Nr. 64/1882 de dto 6 Martie, de a se aretá modulu, cumu au a se administrá sumele colectate in favorulu scólei de tiesutu, a cárei infintiare se intentionéda in Satulungu si pentru care s'au prezentatu unu proiectu de statute sub dto 12 Novembre 1881, se vede, cá pãna acumu sumele amintite sunt numai promise, remanendu a se face incassarea dupa aprobarea statutelor de comitetulu Asociatiunei si dupa terminarea planului (Nr. esh. 144/1882).

Membrulu V. Romanu propune:

„Cu reservele implinirei recerintieloru legei pentru asemenea infintiari, comitetulu aprobá statutele“ si cere cá acésta propunere sè se tréca la procesulu verbale. Comitetulu admitiendu cererea dlui V. Romanu, decide a se rescrie susmentionatului subcomitetu:

— cá avendu in vedere insemnatatea ce o astufeliu de scóla de tiesutu aru puté se aiba pentru desvoltarea economica a poporatiunei romane din tienutul Brasiovului, comitetulu aru voi se védia pe deplinu asigurata nu numai intemeierea, ci si sustinerea si functionarea regulata in viitoriu a ei. Pe cându dar' in principiu consimte cu cuprinsulu in generalu alu proiectului de statute prezentatu la 12 Novembre 1881, in specialu aru dori se védia continute in amintitulu proiectu si dispusetiuni, cari se faca cu putintia cercetarea scólei si de elevi de secsu barbatescu, mai evidentu modulu de administrare alu fondului si de conducere si supraveghiare, precumu si o eventuala continuare a instructiunei in obiectele de invetiamentu, cari stau in legatura cu productiunea in astufeliu de scóle. Pe lãnga aceste impregiurari, cari aru impune sarcini mai mari si aru impinge infintiarea scólei in unu viitoriu mai indepartatu, e de a se considerá, cá intemeierea unei astufeliu de scóle din partea subdespartimentului, aru intimpiná greutati de alta natura, de óre-ce statulu nu recunósce decátu scóle de statu, scóle confesionali, séu scóle intemeiate de privati séu societati, cari anume au obtienutu spre acestu scopu auctorizare din partea autoritatiloru competente. Astufeliu usioru s'aru puté intemplá, cá neavendu autorizarea amintita, despartimentulu si cu elu Asociatiunea se piérda dreptulu de conducere si dispunere in scól'a intemeiata din propriiele sale medilóce.

Avendu tóte aceste in vedere, comitetulu crede a nu gresí, déca va atrage atentiunea sub-comitetului asupr'a altei modalitati, prin care scopulu intentionatu s'aru puté ajunge pe o cale mai acomodata mediulóceloru de cari dispunemu. Anumitu din sumele promise de on. dni initiatori, séu din o parte a loru, s'aru puté procurá — precumu s'a practicatu si in alte părți — unu numeru de resbóie de tiesutu, de o constructiune mai perfecta si usioru de manatu. Resbóiele procurate sè se distribue la femeii mai serace romane, cari s'aru puté instruí in folosirea loru prin vre-o femeia trimisa anume, cu stipendiu, la un'a din scólele de tiesutu existente in patria. Pe acésta cale in decursu de câtiva ani, femeile aru produce tieseturi mai perfecte, mai corespundietóre cerintieloru publicului consumatoriu si aru generalisá dorinti'a dupa lucrare mai perfecta si mai usióra, preparãndu in acelasi timpu tere-nulu pentru infintiarea cu mai mare succesu a scólei de tiesusu in unu timpu viitoriu, cându impregiurarile aru fi mai favorabile.

Pentru casulu candu subcomitetulu aru insistá pe lãnga intemeierea mai in graba a amintitei scóle, se recomanda, spre a incungiurá neplaceri, a implini recerintiele legei in acésta afacere, anumitu a cere, cá privati séu cá societate privata, aprobarea statutelor dela organele competente de statu.

56. Dlu advocatu Fabiu Rezeiu din Lugosiu respun-diendu la recercarea comitetului de dto 13 Maiu a. c. Nr. 141, pentru a cercetá dupa starea pretensiuniloru legatarie ale Asociatiunei, cuprinse in testamentele canoniciloru repausati Petru Ratiu si Mateiu Kiss din Lugosiu, — arata cá:

1. Averele mobila, remasa dupa Petru Ratiu a fostu de 385 fl. 36 cr., nefindu si avere imobila. Din sum'a acésta s'au acoperitu specele inmormentare, ale inventarei si pertractarei lasamentului, asiá cá n'a ramasu nici unu prisosu, care sè se póta pune la dispositiunea Asociatiunei, conformu vointiei testatorelui. Spre intarire se alatura in copia decisiunea tribunalului reg. din Lugosiu de dto 3 Octobre 1877, Nr. 6992.

2. Cu privire la lasamentulu dupa repausatulu M. Kiss se comunica in copia decisiunea tribunalului reg. din Lugosiu de dto 21 Fauru 1877 Nr. 887 civ., prin care se recunoscú de valide legatele facute Asociatiunei si fondului Academiei romane de drepturi cu câte 200 fl.

Totuodata se arata, cá nu s'a pututu constatá, déca acéste sume s'au asignatu pãna acum'a, de óre-ce dlu episcopu diecesanu Victoru Miháli, dela care s'aru puté cástigá informatiuni esacte in acésta directiune, se absentéda din locul

resiedintiei sale. Indata dupa reintorcerea sa inse, dlu avocatului promite a face cercetarile de lipsa si a raportá imediatu comitetului, adaogându ca atátu pentru casulu presentu, câtu si pentru viitoriu ofere serviciile sale in favorulu Asociatiunei, fara a reflectá la vre-o gratificare. (Nr. esh. 148/1882).

— Spre sciintia cu aceea, cá d-lui avocatului Fabiu Rezeiu i se exprima multiamit'a comitetului pentru bunavointi'a, cu care a oferitu serviciile sale in favorulu Asociatiunei transilvane.

Sibiiu, d. u. s.

Verificarea acestui procesu verbale se concrede domniloru: P. Cosm'a, I. V. Rusu si B. P. Harsianu.

Paulu Dunc'a m. p., Dr. D. P. Barcianu m. p.,
secretariu alu Yi-lea.

S'a cetitu si autenticatu. Sibiiu, 25 Iuliu 1882.

P. Cosm'a m. p. B. P. d'Harsianu m. p. I. V. Rusu m. p.

Publicarea baniloru incursi

la Cass'a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, dela 15 Decembre 1881 pàna astadi.

(Continuare dela Nr. 23—24 alu „Transilvaniei“ pro 1881).

1. George Filippu, avocatulu in Tasnadu tacs'a pro 1880/1 5 fl.
2. Gregorie Mezei, amplotiatu domin. in Cricau tacs'a pro 1881/2 5 fl.
3. Nicolae Pepelovicu, mesariu in Blasiu, ajutoriu 5 fl.
4. Michailu Socanu, parochu in Capusiu pro 1880/1 5 fl.
5. Prin directiunea despartimentulu III (Sibiiu) dela Comun'a bisericésca si Comun'a politica din Cacov'a câte un'a obligatiune de statu à 100 fl. = 200 fl. dd.: Ioachim Munteanu, parochu in Gurariu pro 1880/1 5 fl. Demetriu Comsi'a, negutiatoriu in Seliste pro 1872/3 5 fl. Nicolae Ivanu, capelanu in Seliste pentru diploma 1 fl. Ioanu Voicu, proprietariu in Gurariu pro 1880/1, 1881/2 10 fl. Eugeniu Brote, proprietariu in Sibiiu pro 1880/1 5 fl. Parteniu Cosm'a, avocatulu in Sibiiu pro 1881/2 5 fl.
6. Stefanu Borgovanu, c. r. capitanu in Alb'a-Iuli'a pro 1881/2 5 fl.
7. Teodoru Moldovanu Bucsi'a, proprietariu in Mediasiu pro 1880/1 5 fl.
8. Ioanu Simionasiu, asesoru in Dev'a pro 1876/7 5 fl.
9. Vasilie Cernea, not. jud. in Cincu mare pro 1881/2 5 fl.
10. Prin directiunea despartimentulu II (Fagarasiu) dela dd.: Nicolau Garoiu, avocatulu in Zernesci pro 1880/1 5 fl. Ioanu Metianu, juristu absolutu in Zernesci pro 1880/1 5 fl.
11. Sim. Horvath, fiscalu r. u. in Dev'a pro 1881/2 5 fl.
12. George Gradovicu, cand. de advoc. in Desiu pro 1881/2 m. n. 5 fl.
13. Prin directiunea despartimentulu VIII (Alb'a-Iuli'a) ajutore dela urmatorii domni:
Nicolau Daramusiu 1 fl., Vivianu Laslo 1 fl., Szekeres Iustinu 2 fl., Stanu Fatianu 1 fl., Stefanu Crisianu 5 fl., Cioplinta Tom'a 1 fl., Michailu Dobosiu 1 fl., Ioanu Sav'a 1 fl., Iosifu Neagoi 1 fl., Iacobu Mause'a 1 fl., Nicolau Medrea 1 fl. Nistoru Cioplinta 1 fl., Nicolau Suci 10 cr., Ioanu Bot'a 1 fl. Simeonu Medrea 1 fl., Nicolau Comanu 1 fl., Ioanu Comanu 50 cr., Simeonu Comanu 1 fl., Ioanu Stanu 6 fl., Avramu Stanu 1 fl., Nicolau Stanu 1 fl., Nicolau Crisianu 1 fl., Stanu Petru 1 fl., Stanu Londin 1 fl., Stanu Achimu 1 fl., Ioanu Neagoi

1 fl., Mitrea Ioanu 1 fl., Stefanu Balosiu 1 fl., Ioanu Tiuranu 1 fl., Gregor Sabu 3 fl. Sum'a 40 fl. 60 cr.

14. Dr. D. P. Barcianu, profesoru in Sibiiu pro 1881/2 5 fl.
15. Stefanu Campeanu, protopopu in Elisabetopole pro 1881/2 5 fl.
16. V. M. Lazaru,ingin. asistentu in Prunisoru pro 1881/2 m. n. 5 fl.
17. D. F. Caianu, profes. in Focsiani pro 1881/2 5 fl. 50 cr.
18. Dr. A. P. Alexi, profes. in Naseudu pro 1881/2 5 fl.
19. Prin directiunea despartimentulu XV (Naseudu) dela dd.: Ioanu Avramu Coruti, proprietariu in Maieri pro 1881/2 m. n. 5 fl. Paulu Besi'a, invetiatoriu in Borgo-Prundu pro 1881/2 m. n. 5 fl. Dr. Paulu Tanco, profesoru in Naseudu pro 1881/2 m. n. 5 fl. Gregoriu Pletosu, profesoru in Naseudu pro 1881/2 m. n. 5 fl. Ioanu Tanco, profesoru in Naseudu pro 1881/2 m. n. 5 fl. Gavrilu Scridonu, profesoru in Naseudu pro 1881/2 m. n. 5 fl. Florianu Motiocu, profesoru in Naseudu pro 1881/2 m. n. 5 fl. Ioanu Ciocanu, directoru gimn. in Naseudu pro 1881/2 m. n. 5 fl. Octaviu Baritiu, profesoru in Naseudu pro 1869/70 5 fl. Dr. Const. Moisilu, profesoru in Naseudu pro 1877/78 5 fl. Maximu Popu, profesoru in Naseudu pro 1871/72 5 fl.
20. Prin directiunea despartimentulu XX (Blasiu) dela dd.: Dr. Gregoriu Silasi, profesoru in Clusiu pro 1880/1—1881/2 10 fl. Lucianu Campeanu, c. r. maioru pro 1881/2 5 fl. Petru Rosc'a, protopopu in F.-Szt.-Peter pro 1881/2 5 fl. Ales. Marincasiu, parochu in Miresiulu mare pro 1879/80 5 fl. Biseric'a gr. cat. din Miresiulu mare pro 1881/2 5 fl. Gabrilu Popu, protopopu in Clusiu interese pro 1878/79 10 fl. Basiliu Podoba, capelanu in Clusiu pro 1880/1 5 fl.
21. Ioanu Cepesiu, cand. de advoc. in Fagarasiu pro 1881/2 m. n. 6 fl.
22. Gabrilu Ciobotariu, parochu in Cs. Gyimes pro 1881/2 5 fl.
23. Dela Comun'a Cinciari pro 1872/3 si 1873/4 10 fl.
24. „ „ Vladeni pro 1877/8 5 fl.
25. Florianu Porcius dela Rodn'a tacs'a pro 1881/2 5 fl.
26. N. F. Negrutiu, redactoru in Gherl'a pro 1877/8 pàna 1881/2 20 fl.
27. Nistoru Manciu, parochu in Ocolisiulu mare pro 1880/1—1881/2 10 fl.
28. Andreiu Medanu, asesoru in Siomcut'a mare pro 1881/2 5 fl.
29. Ioanu Porutiu, interpretu alu consulatulu Romaniei in Pest'a pro 1877/8—1880/1 à 5 fl. 20 fl.
30. Demetriu Coroianu, canon. in Gherl'a pro 1879/80 5 fl.
31. Prin directiunea despartimentulu XX (Blasiu) dela dd.: Ioanu Fekete Negrutiu, canonicu in Blasiu pro 1881/2 5 fl. Antonu Vestemianu, canonicu in Blasiu pro 1881/2 5 fl. Stefanu Manfi, canonicu in Blasiu pro 1880/1 5 fl. Ioanu Antonelli, canonicu in Blasiu pro 1881/2 5 fl. Leontinu Leonteanu, canonicu in Blasiu pro 1881/2 5 fl. Ioanu Moldovanu, canonicu in Blasiu pro 1881/2 5 fl. Dr. Ioanu Ratiu, canonicu in Blasiu pro 1881/2 5 fl. Simeonu Micu, profesoru in Blasiu pro 1881/2 5 fl. Tom'a I. Albani, egumenu in Blasiu pro 1877/8 5 fl. Basiliu Ratiu, profesoru in Blasiu pro 1881/2 5 fl. Simeonu Popu Mateiu, secretariu metrop. in Blasiu pro 1880/1, 1881/2 10 fl. Ioanu Germanu, profesoru in Blasiu pro 1881/2 5 fl. Nicolae Popescu, profes. in Blasiu pro 1881/2 5 fl. Elia Chirila, profesoru in Blasiu pro 1877/8 5 fl. Basiliu Olteanu, avocatulu in Blasiu pro 1881/2 5 fl. Dr. Alexandru Gram'a, profesoru in Blasiu pro 1879/80 5 fl. George Vancea, provisoru in Blasiu pro 1880/1, 1881/2 10 fl.

Sibiiu, 31 Iuliu 1882.

Dela Cass'a Asociatiunei trans. rom.